

ARCHEOLOGIENOTA

HERENT – WIJGMAALSESTEENWEG

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

NOVEMBER 2020

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Herent – Wijgmaalsesteenweg

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Kevin Bouckaert

Projectnummer

2020H92

Plaats en datum

Kortenaken, november 2020

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2020H92
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen .....</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht .....</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen .....</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen .....</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie .....</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie .....</i>	<i>10</i>
3	Bureauonderzoek	14
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering .....</i>	<i>14</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>21</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen .....</i>	<i>25</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting .....</i>	<i>35</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	36
4.1	<i>Algemeen .....</i>	<i>36</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen .....</i>	<i>36</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek .....</i>	<i>37</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen .....</i>	<i>38</i>
5	Bibliografie	39
6	Figurenlijst.....	40
7	Plannenlijst.....	41

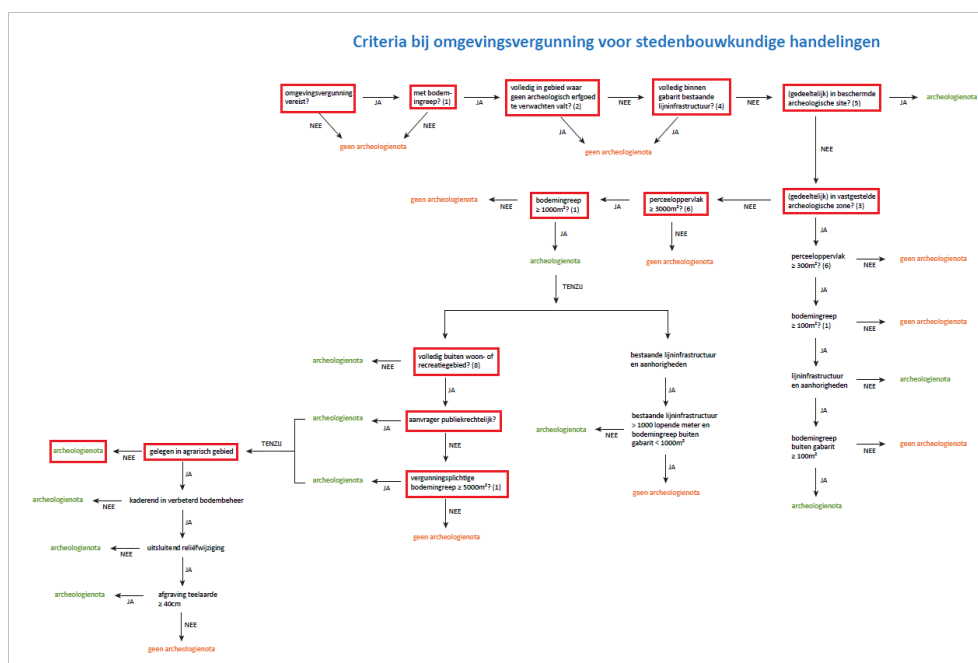
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

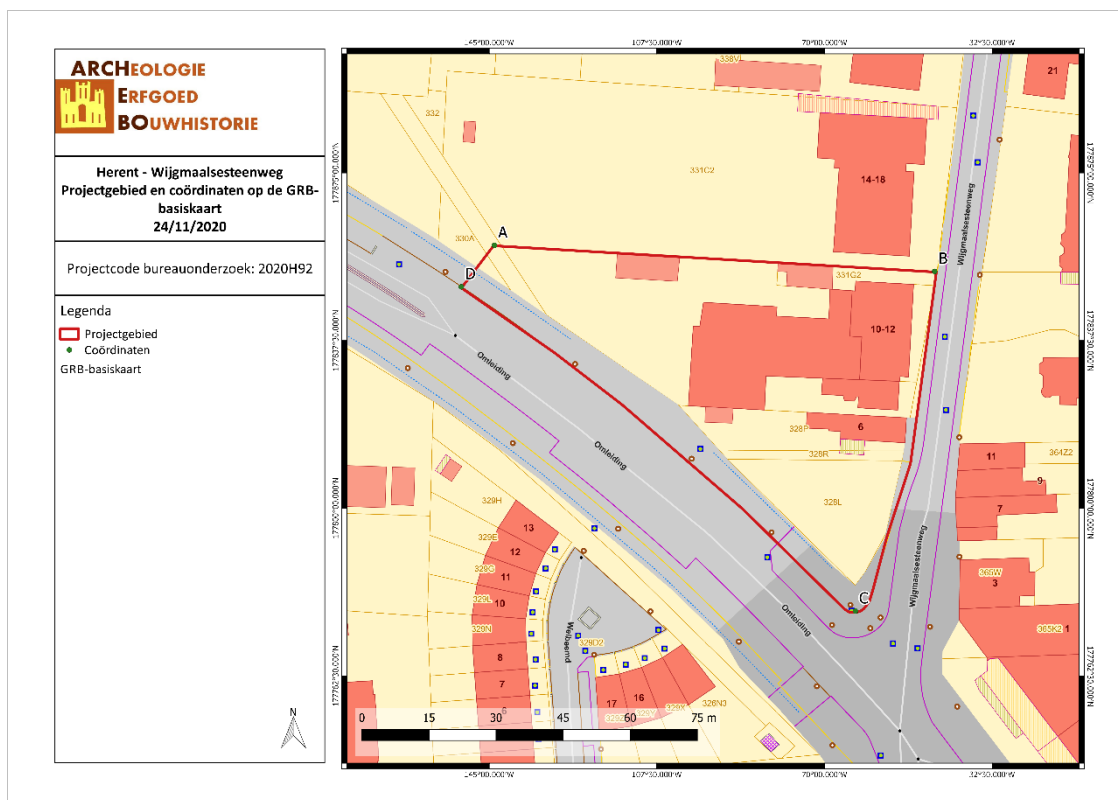
Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan het kruispunt van de Wijgmaalsesteenweg met de Omleiding in Herent (prov. Vlaams-Brabant). Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever twee nieuwe appartementsblokken voorzien die volledig onderkelderd worden. Het projectgebied is ca. 4.532 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in november 2020 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de

reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

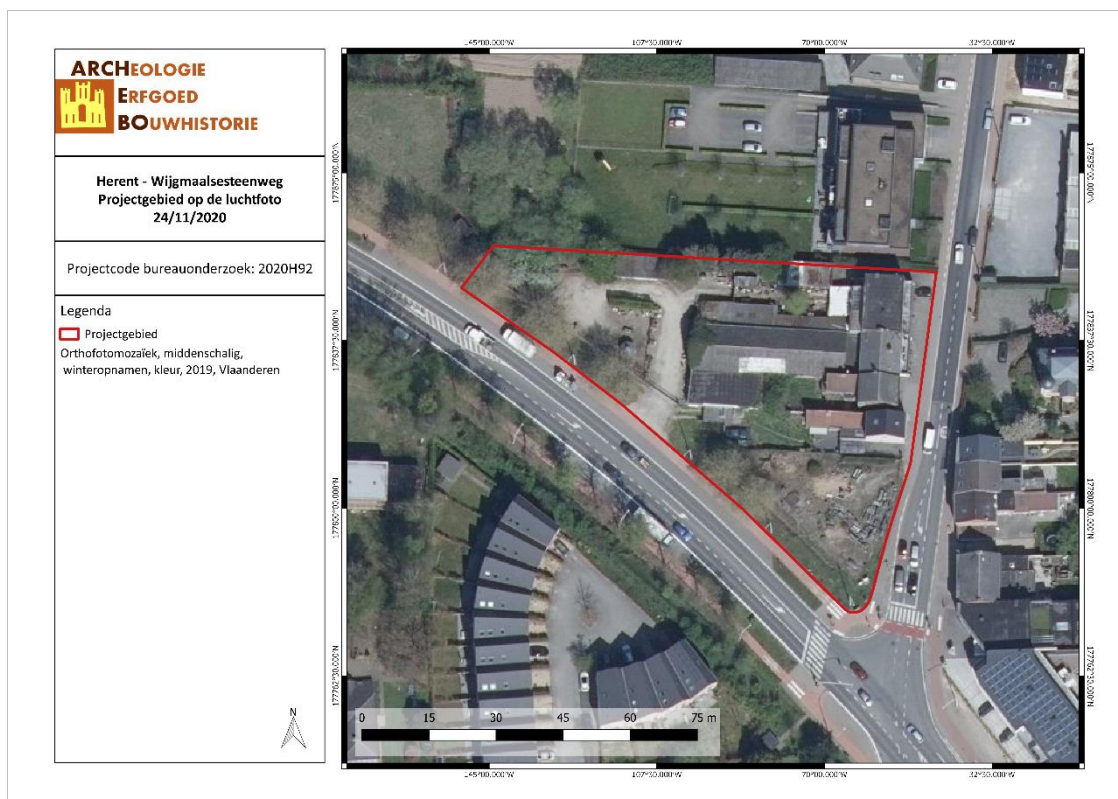
Administratieve fiche	
Naam site:	Herent – Wijgmaalsesteenweg
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Vlaams-Brabant, Herent, Wijgmaalsesteenweg 2 t.e.m. 12
Kadaster:	Herent, afdeling 3, sectie G, perceelnummers 328L, 328R, 328P, 331E2, 331H2 en 331G2
Coördinaten:	A X 171576.186
	Y 177858.787
	B X 171674.611
	Y 177852.966
	C X 171656.884
	Y 177777.031
	D X 171568.777
	Y 177849.527
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaken
Projectcode bureauonderzoek:	2020H85
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever
Grootte projectgebied:	Ca. 4.532 m ²
Uitvoeringsperiode:	November 2020
Reden van de ingreep	Bouwen van twee nieuwe appartementenblokken
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, woongebied ...

De onderstaande GRB-kadasterkaart en Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

HEWI/20/11/24/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020)

HEWI/20/11/24/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op de luchtfoto (Geopunt, 2020)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en te beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek. De huidige bebouwing binnen het plangebied dient in eerste instantie gesloopt te worden tot op het maaiveld. Elke ingrepen in de bodem onder het maaiveld mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

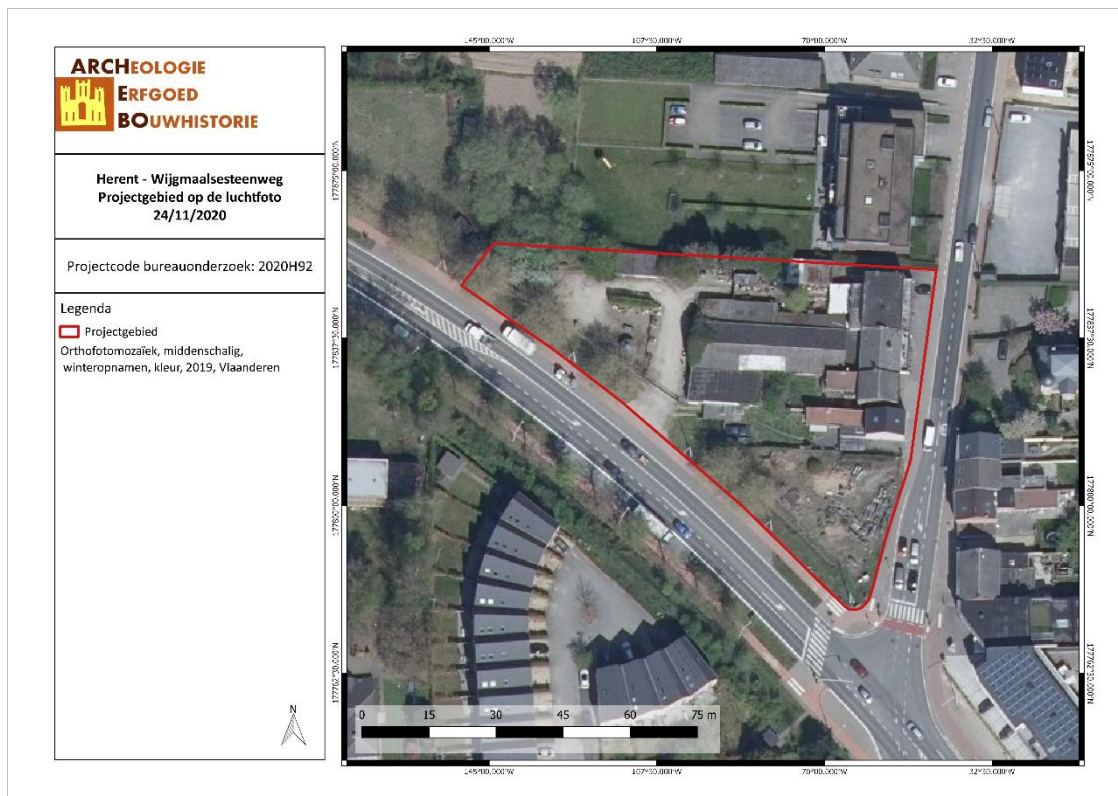
1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt aan het kruispunt van de Wijgmaalsesteenweg en de Omleiding in Herent, provincie Vlaams-Brabant. Het terrein is voor een groot deel bebouwd en verhard. De zone aan het kruispunt is braakliggend. Volgens het gewestplan ligt het projectgebied volledig binnen 'Woongebieden'.

ARHO/20/10/29/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020)

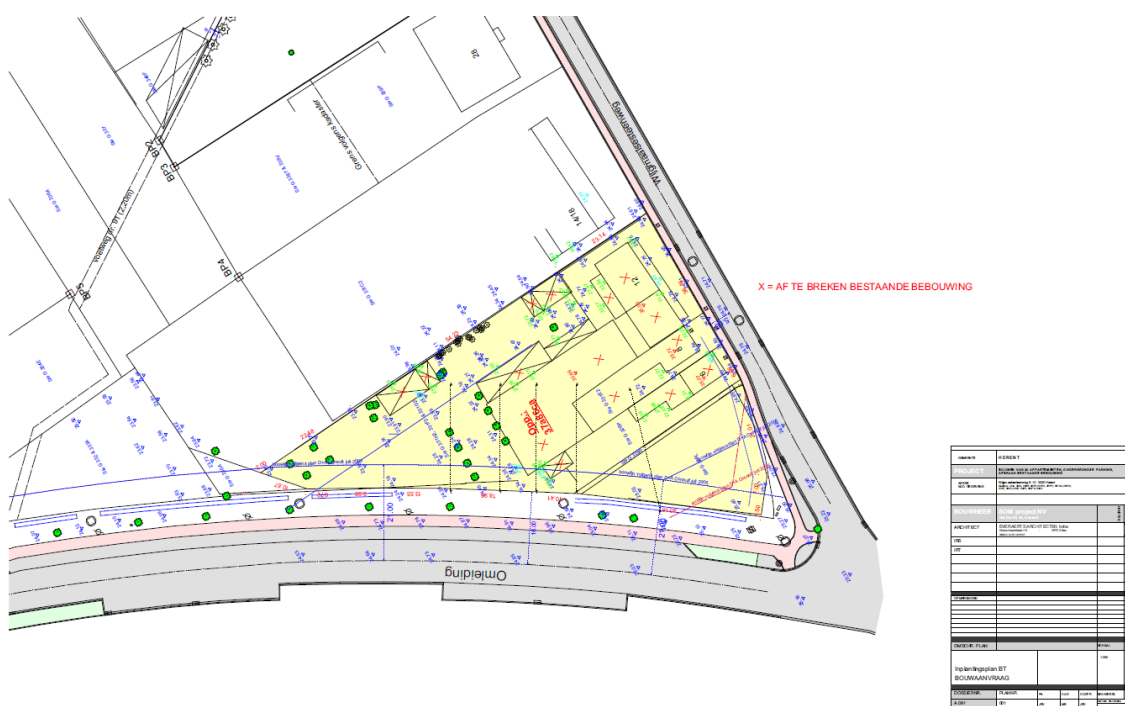

Figuur 5: Zicht op de bebouwing aan de Wijgmaalsesteenweg (© Google Street View, aug. 2020)

Figuur 6: Zicht vanaf de Omléiding (© Google Street View, aug. 2020)

Figuur 7: Af te breken bestaande bebouwing (Everaerts Architecten bvba, 2020)

HEWI/20/11/24/4 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2020)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de bestaande bebouwing gesloopt worden. Op het terrein zal vervolgens de bouw van twee appartementsblokken gerealiseerd worden met in totaal 30 appartementen verspreid over drie niveaus: gelijkvloers, 1ste en 2de verdieping. De volledige bebouwde oppervlakte zal onderkelderd worden met een ondergrondse parking en dit met een totale oppervlakte van 1248,44 m². Het ondergrondse niveau zal tot 3,26 m diep gaan t.o.v. van het referentiepunt 0.0.0 (maai veld) en voorzien van een gepolierde betonnen vloer met een dikte van 30 cm. Vanuit de ondergrondse parking zullen nutsleidingen aangelegd worden die aansluiten op de openbare riolering en het elektriciteitsnet. De kelderverdieping kan men via een trap en lift bereiken. Ten noorden van de appartementsgebouwen wordt de in- en uitrit voor de ondergrondse parking aangelegd, voorzien van een sectionaalpoort. Naast parkeerplaatsen zullen er ook bergingen voorzien worden op het kelderniveau. In de achterliggende tuinzone worden twee regenwaterputten (van 7.500 liter en 10.000 liter) en drie infiltratieputten aangelegd (van 2x 10.000 liter en 1x 3.000 liter). Ook hier worden leidingen aangebracht. De gelijkvloerse appartementen worden voorzien van verharde terrassen. Langs de straatkant met de Wijgmaalsesteenweg worden eveneens enkele parkeerplaatsen voorzien. Ook deze zijn verhard. Tot slot worden er binnen het plangebied nieuwe bomen aangeplant.

Figuur 11: Doorsnedes (Everaerts Architecten bvba, 2020)

HEWI/20/11/24/5 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het toekomstplan op de GRB-basiskaart (ARCHEBO bvba, 2020)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in georeferencierte vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

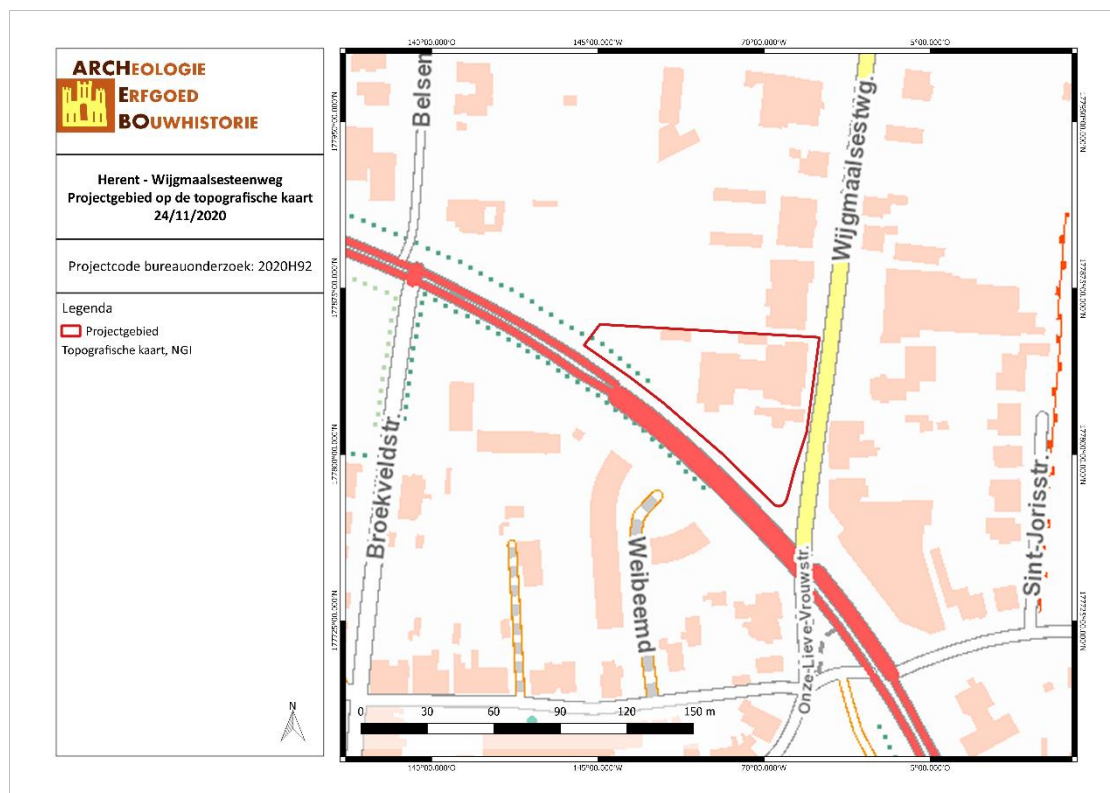
3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

Het projectgebied ligt aan het kruispunt van de Wijgmaalsesteenweg (nrs. 2 t.e.m. 12) en de Omleiding te Herent, provincie Vlaams-Brabant. Herent bestaat naast de gemeente zelf ook nog uit de deelgemeenten Veltem-Beisem en Winksele en wordt omringd door de gemeenten Haacht, Leuven, Bertem, Kortenberg en Kampenhout. Kadastraal staan het terrein genummerd als: Herent, afdeling 3, sectie G, perceelnummers 328L, 328R, 328P, 331E2, 331H2 en 331G2.

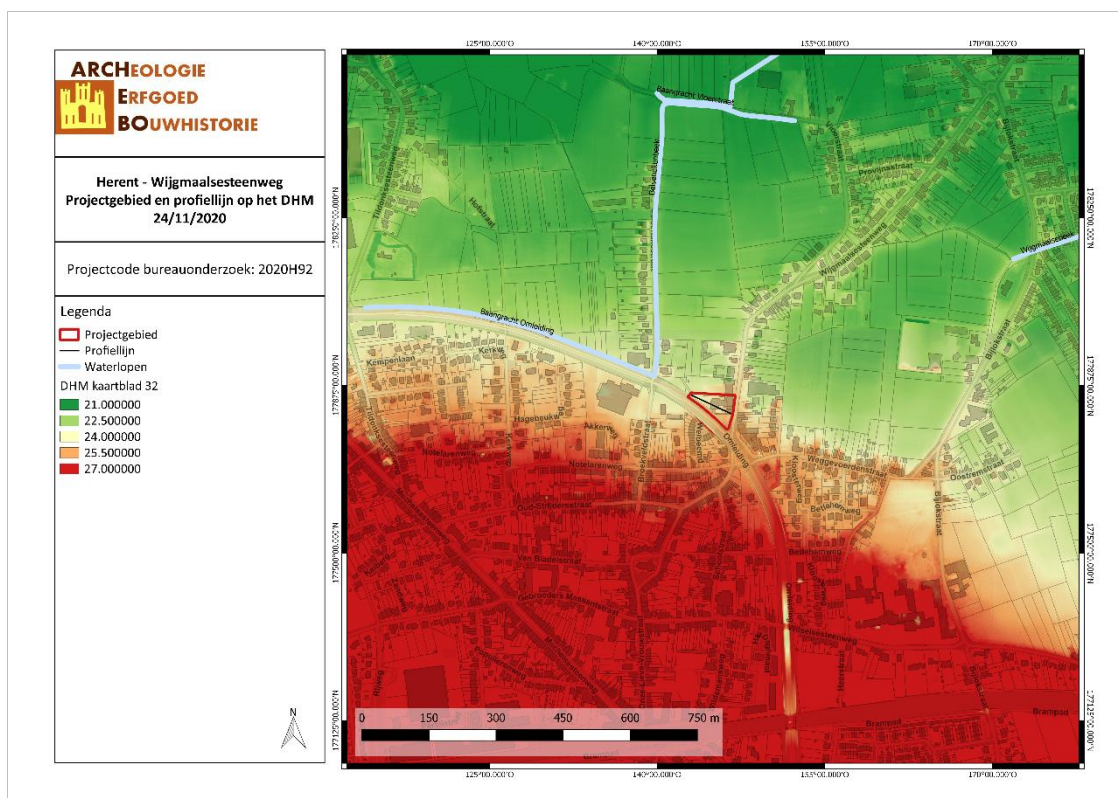
Het projectgebied ligt op een oostzuidoost-gerichte helling, op een uitloper van een zuid-gerichte helling net ten zuiden van het plangebied. Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 23,9 en 24,8 meter boven de zeespiegel. Op ca. 90 m ten noordwesten stroomt de Baangracht Omleiding (die wellicht is uitgegraven bij de aanleg van de Omleiding), die overgaat in de Belsenakenbeek. Op ca. 700 m ten noordoosten van het plangebied ontspringt de Wijgmaalsebeek.

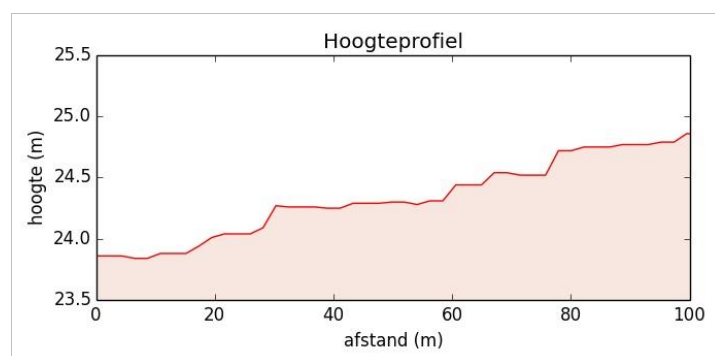
HEWI/20/11/24/6 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2020)

HEWI/20/11/24/7 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)

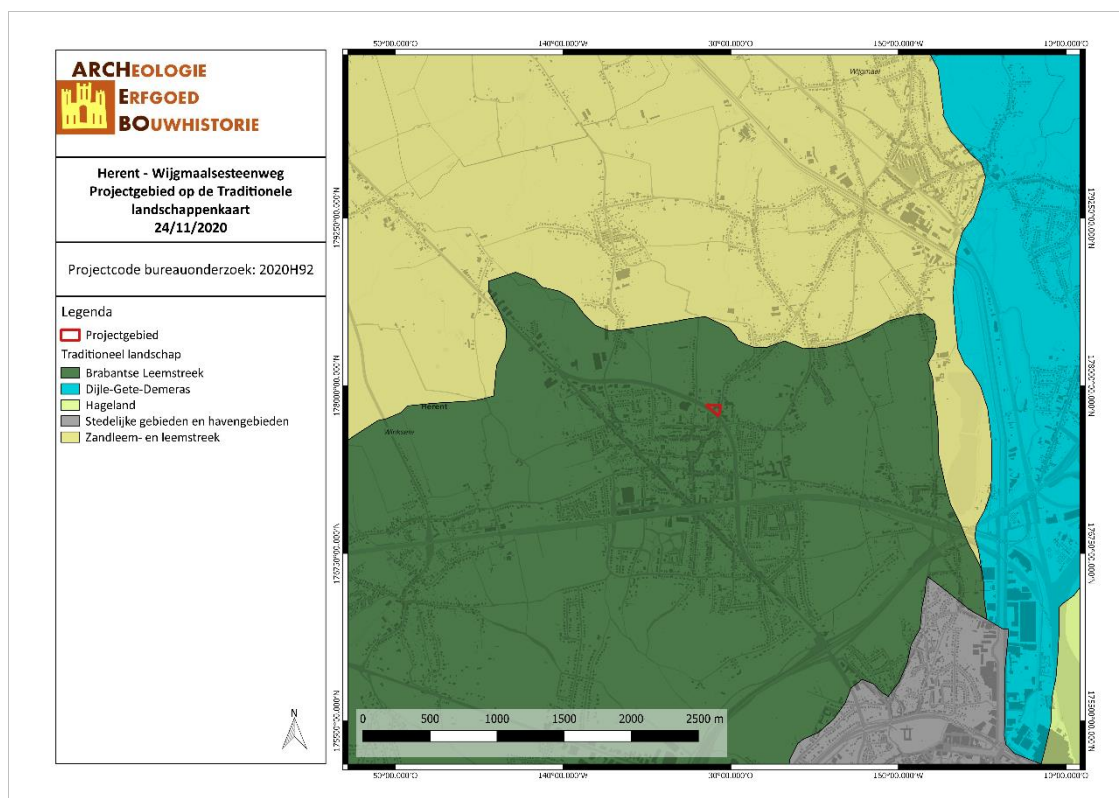

Figuur 15: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in WNW-OZO richting (Geopunt, 2020)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Brabantse Leemstreek'. De gehele gemeente Herent wordt van noord naar zuid gekarteerd als 'Zandleem- en Leemstreek' en 'Brabantse Leemstreek'. Het projectgebied is gelegen in de landschappelijke subeenheid 'Land van Bertem-Kortenbergh' en wordt gekenmerkt door golvende topografie en valleien en verstedelijkt weefsel. Het hoofdkenmerk van het landschap bestaat uit het ondiep ingesneden Noord-Brabants plateau en het glacijs van Okkerzeel, begrensd door Dijle en Voer. Het is gelegen in de overgang van de zand- naar de zandleemstreek met plaatselijk Tertiair.¹

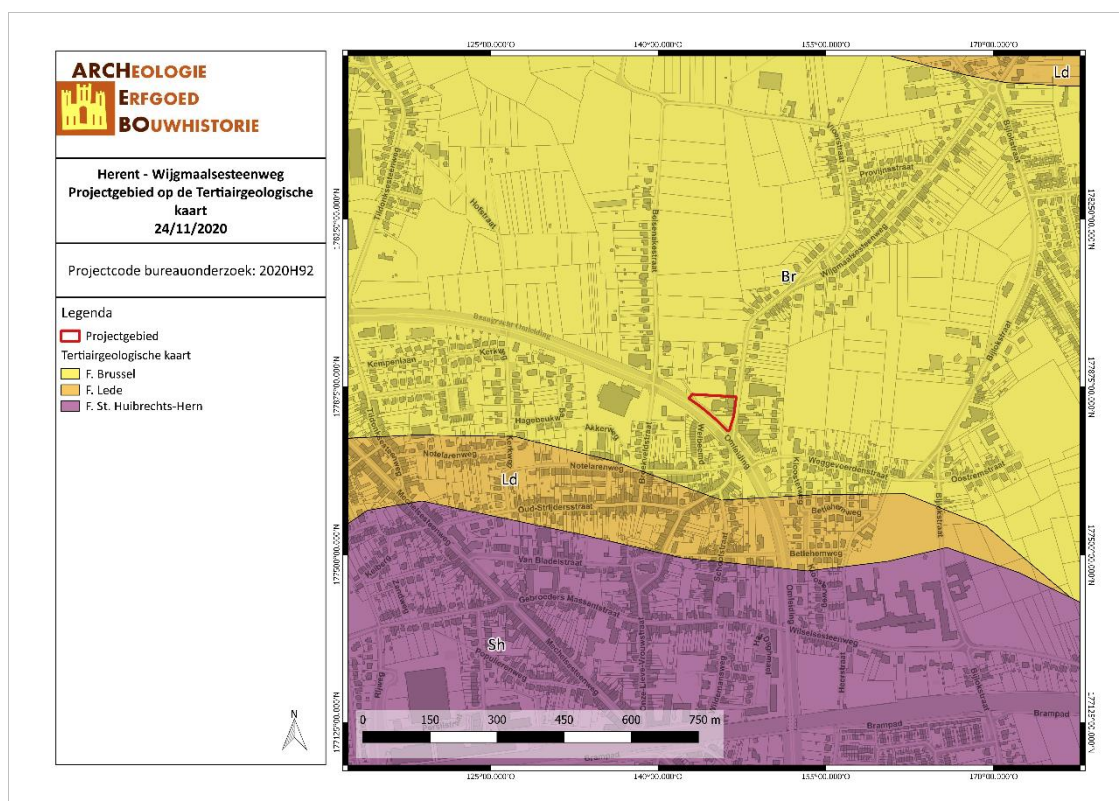
HEWI/20/11/24/8 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Projectgebied op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)

¹ rpt Traditionele landschappen Clusters (dbz.be), p. 51

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het projectgebied zich binnen de Formatie van Brussel. De Formatie van Brussel bestaat uit bleekgrijs fijn zand, is kalkhoudend, soms fossielhoudend en er komen kiezel- en kalkzandsteenbanken in voor.²

Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020)

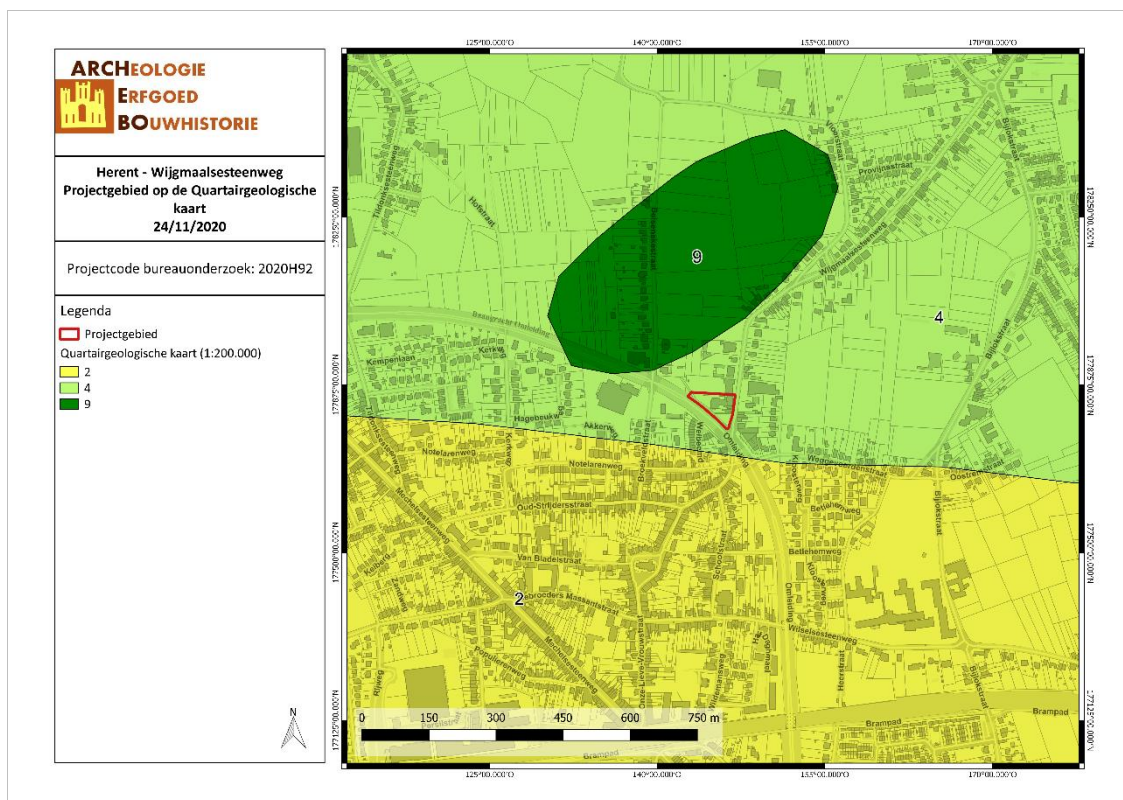
3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen type 4. Dit type bestaat uit eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen en/of hellingsafzettingen van het Quartair, bovenop fluviatiele afzettingen van het Saaliaan (Midden-Pleistoceen).³

² geopunt.be

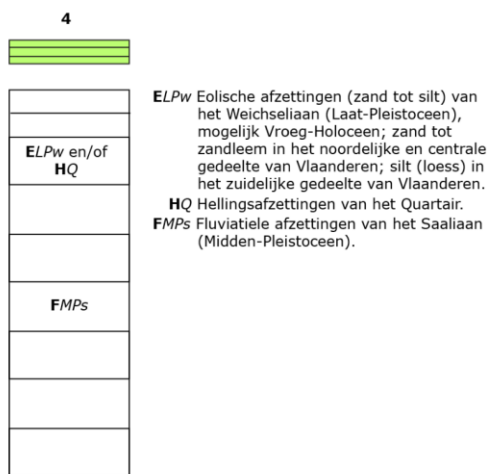
³ geopunt.be, Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 32 Leuven

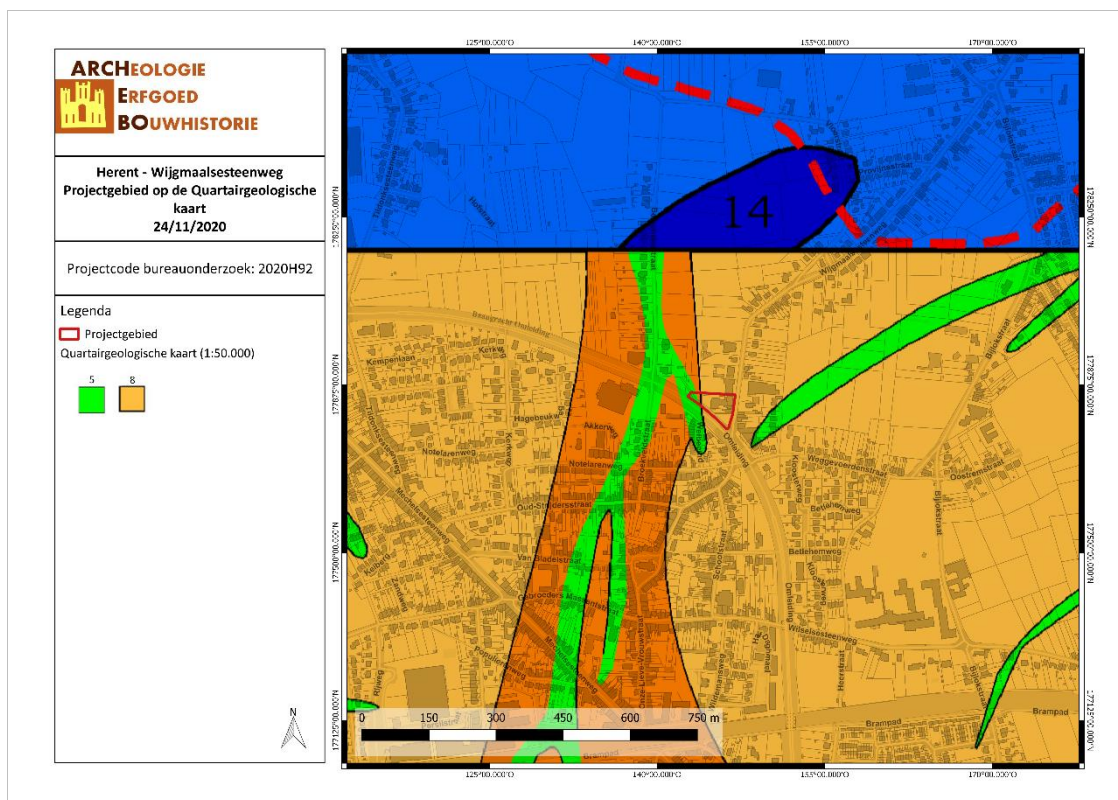
HEWI/20/11/24/10 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)

Figuur 19: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied grotendeels type 8. In de westelijke hoek is het projectgebied aangeduid als type 5. Type 5 bestaat uit colluvium (afgespoelde leem in dit geval). Bij type 8 vinden we op de quartaire afzettingen een dunner pakket van het type Haspengouwse Leem (g) dat wordt afgedekt door een dikker pakket Brabants Leem (h).

HEWI/20/11/24/11 - Digitale aanmaak

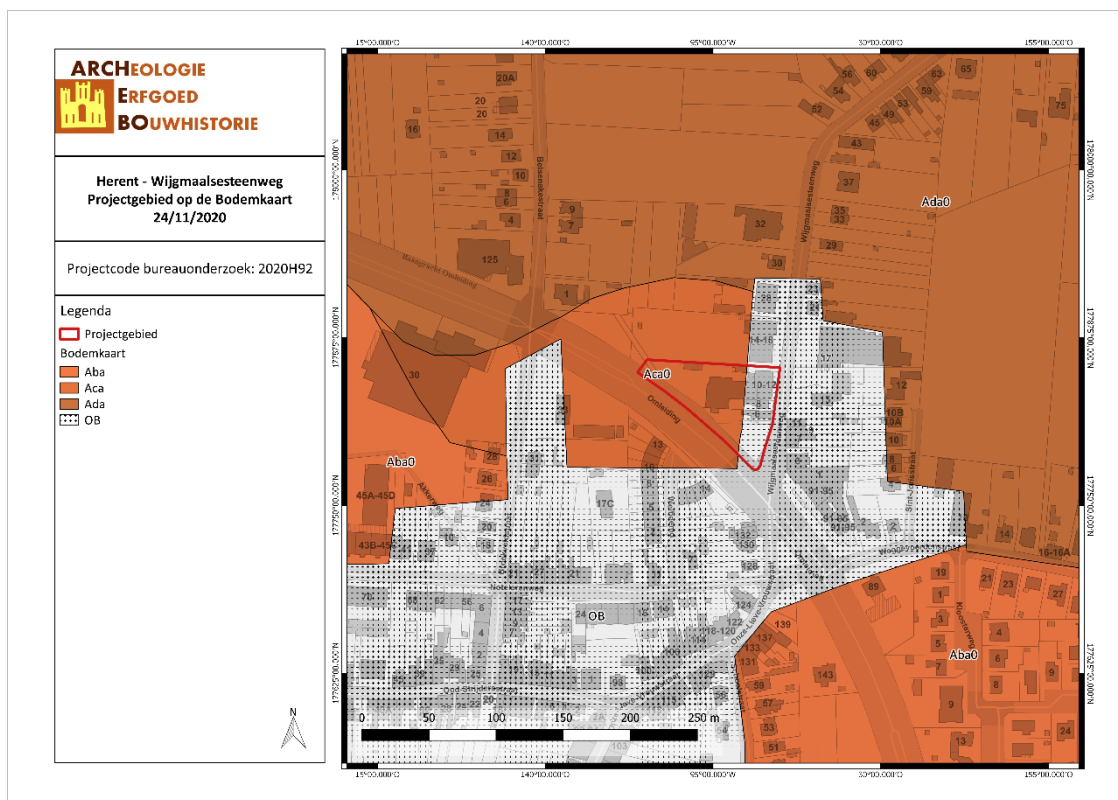
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Quartairegeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen komt in het westelijke deel van het projectgebied het bodemtype **Aca0** voor. Het oostelijke deel is aangegeven met **OB** ('onder bebouwing' of bebouwde zone). Het bodemtype Aca0 bestaat uit een matig droge leembodem met textuur B horizont. Deze matig droge leemgronden vertonen een gleyhorizont op matige diepte. De Aca0-gronden zijn niet geërodeerd en komen voor op de brede plateaus of zwakke hellingen. Er is een profielontwikkeling met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont.

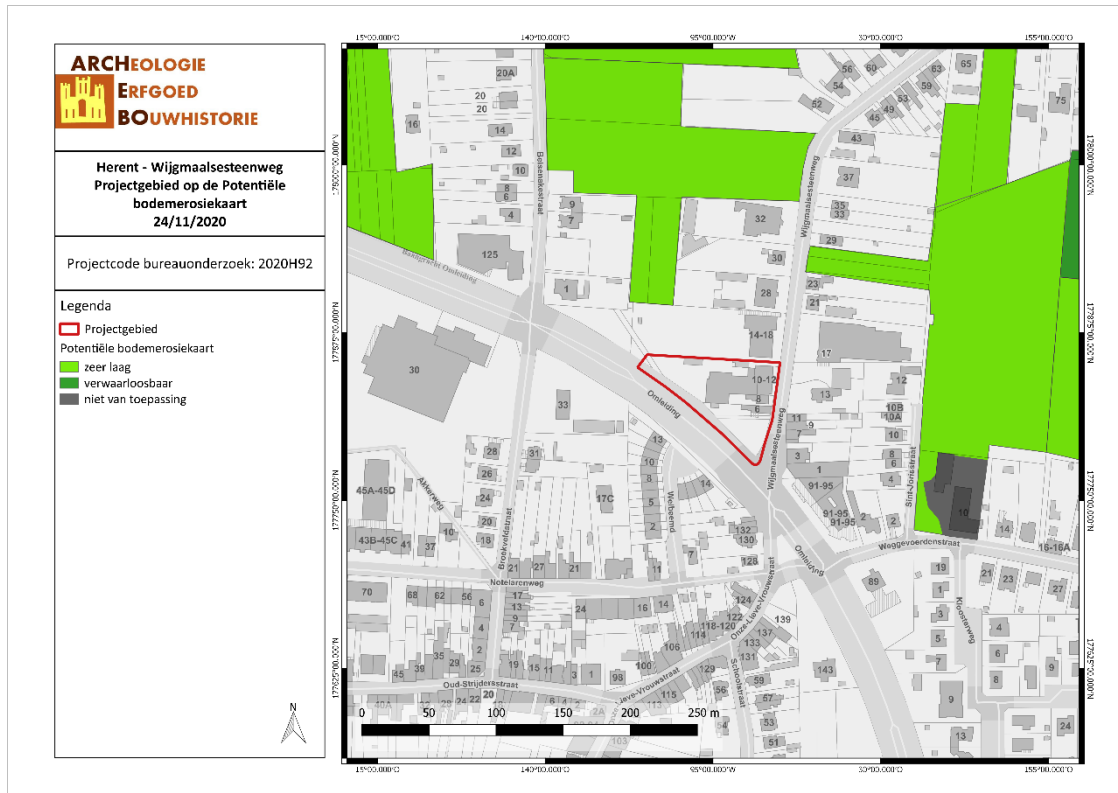
In de onmiddellijke nabijheid van het plangebied worden ook Aba0- en Ada0-bodems gekarteerd. Dit zijn droge leembodems met textuur B horizont (Aba0) en matig natte leembodems met textuur B horizont.

Op de Potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied niet gekarteerd. Volgens de Bodemgebruikskaat ligt binnen het projectgebied 'andere bebouwing', 'akkerbouw' en 'gewestweg'.

HEWI/20/11/24/12 - Digitale aanmaak

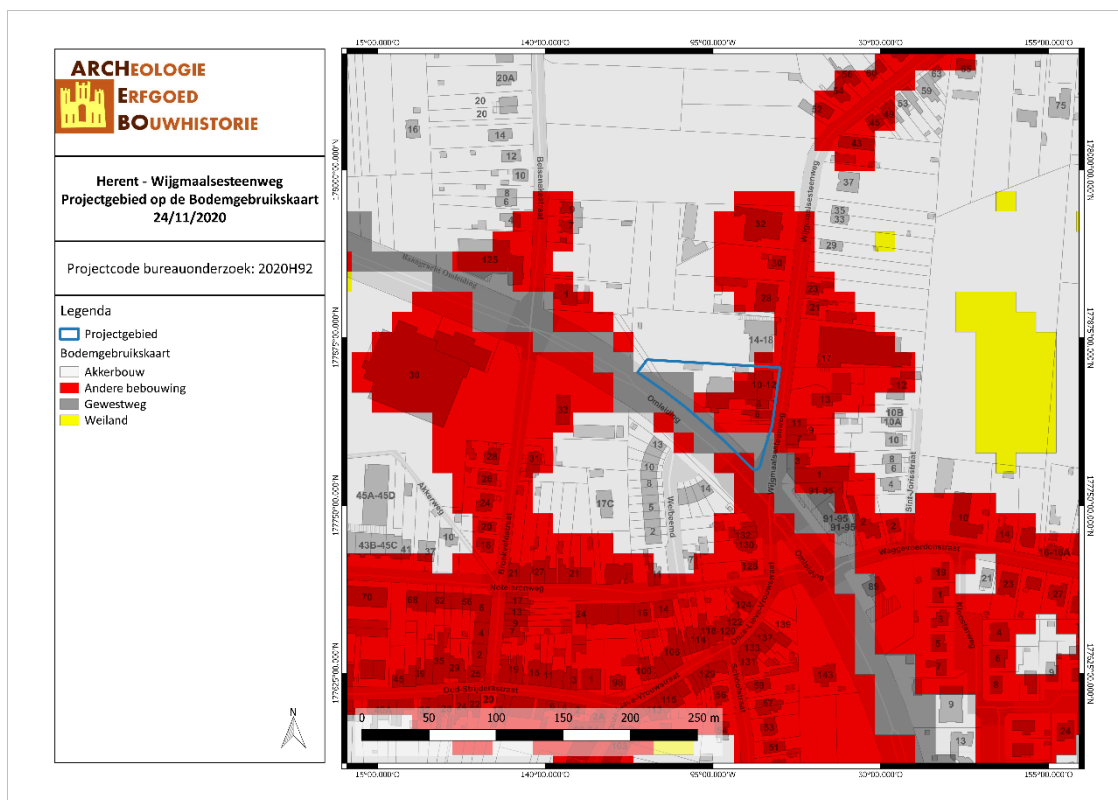
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2020)

HEWI/20/11/24/13 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020)

HEWI/20/11/24/14 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

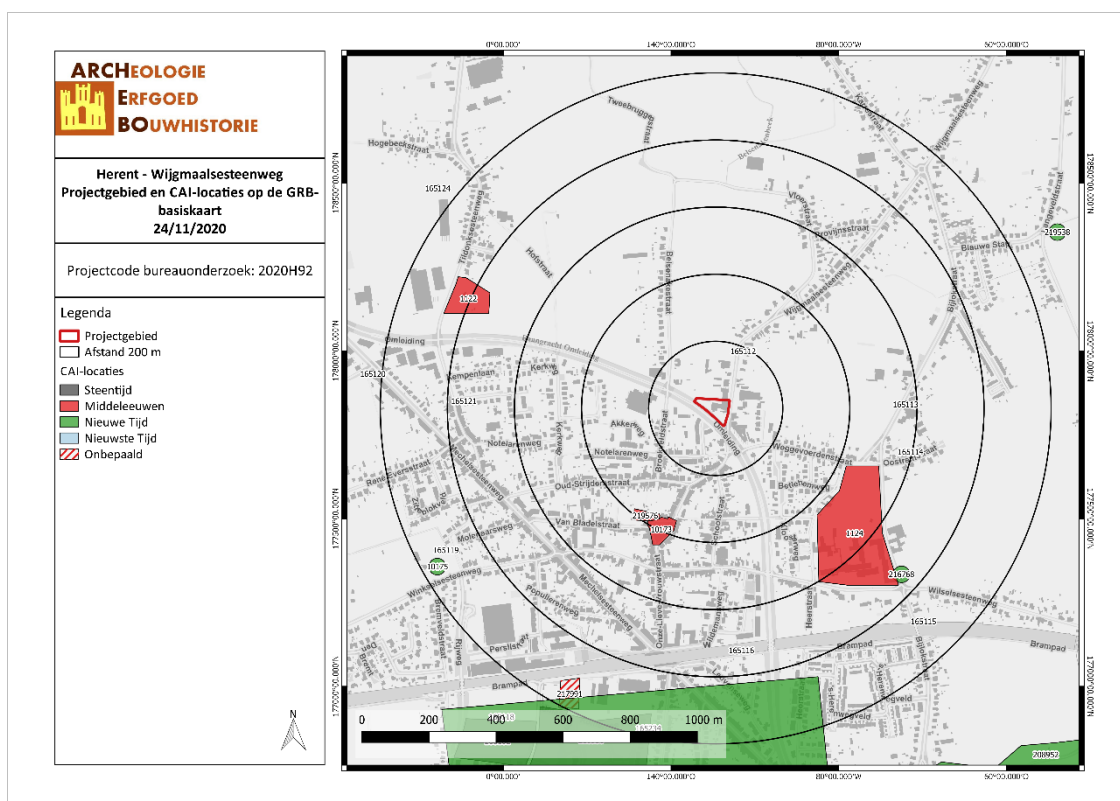
Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich enkele archeologische waarden.

Zeven locaties handelen over bunkers van de KW-Linie (verdediging antitankcentrum) uit de Tweede Wereldoorlog. CAI-locatie 1122 betreft het Meuterhof dat teruggaat tot een site met walgracht uit de middeleeuwen. Ook CAI-locaties 1124 en 10173 gaan terug tot de middeleeuwen. Het betreft de priorij Bethlehem uit de late middeleeuwen en de OLV-kerk met kerkhof (meerdere vlakgraven) uit de volle middeleeuwen. Op CAI-locatie 219576, naast de kerk, werden eveneens nederzettingssporen uit de volle middeleeuwen teruggevonden.

Uit de Nieuwe Tijd zijn er ook een aantal locaties, o.a. CAI-locatie 10175. Het betreft hier een windmolen uit de 16de eeuw. Ten zuiden van het projectgebied duidt CAI-locatie 165234 op de locatie waar een militair kampement zich bevond van de Verenigde Provinciën bij het beleg van Leuven in 1635. Op CAI-locatie 216768 in de Bijlokstraat werd een musketkogel gevonden als losse vondst.

Op CAI-locatie 210950 werd een alleenstaand gebouw uit de vroege ijzertijd teruggevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek. Ook op CAI-locatie 217991 aan de Spoorwegstraat werden bij een proefsleuvenonderzoek enkele archeologische sporen aangetroffen. Dit onderzoek leverde evenwel geen dateerbaar materiaal op.

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
1122	Meuterhof	Middeleeuwen
1124	Priorij Bethlehem	Middeleeuwen
10173	OLVKerk	Middeleeuwen
10175	Windmolen	Nieuwe Tijd
165112	Bunker He 1	Nieuwste Tijd
165113	Bunker He 2	Nieuwste Tijd
165114	Bunker He 3	Nieuwste Tijd
165115	Bunker He 4	Nieuwste Tijd
165116	Bunker He 5	Nieuwste Tijd
165119	Bunker He 8	Nieuwste Tijd
165121	Bunker He 10	Nieuwste Tijd
165234	Kampplaats beleg van Leuven	Nieuwe Tijd
210950	Kouterstraat Novus	Metaaltijden
216768	Bijlokstraat	Nieuwe Tijd
217991	Spoorwegstraat I	Onbepaald
219576	Onze-Lieve-Vrouwplein	Middeleeuwen

HEWI/20/11/24/15 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)

3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

In juli-augustus 2019 werd ter hoogte van de Wijgmaalsesteenweg en de Bijlokstraat te Herent - net ten noordoosten van onderhavig plangebied - een archeologienota opgemaakt (ID: 12019). In deze archeologienota werd geconcludeerd dat uit historische en archeologische gegevens blijkt dat er indicaties zijn van menselijke activiteiten vanaf de steentijd tot de nieuwste tijd in de ruimere omgeving (> 1 km) van het onderzoeksgebied. Lithisch materiaal is voornamelijk op ca. 1 km ten oosten van het onderzoeksgebied gevonden. Nederzettingssporen wijzen daarnaast op bewoning tijdens de Romeinse tijd, de ijzertijd en de middeleeuwen. Uit onderzoek blijkt ook dat het onderzoeksgebied ter hoogte van de KW-linie was gelegen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er op redelijk korte afstand tot het onderzoeksgebied (< 50 m) drie bunkers in gebruik geweest. Deze bunkers maakten deel uit van de verdedigingslinie tussen Koningshooikt (Lier) en Waver en zijn gebouwd in 1939. Voor het grootste deel van het onderzoeksgebied werd verder archeologisch vooronderzoek aanbevolen, met uitzondering van het uiterst westelijke en uiterst zuidoostelijke gedeelte die zich ter hoogte van de huidige wegen bevinden. Het vervolgonderzoek bestaat uit een verplichte metaaldetectie, een landschappelijk bodemonderzoek, indien nodig gevolgd door vervolgonderzoek naar steentijdsites en een proefsleuvenonderzoek.⁴

In 2020 werd voor een project ter hoogte van de Blokweg 30 - op ca. 175 ten zuiden van onderhavig onderzoeksgebied - een archeologienota opgemaakt (ID: 16576). Hier werd geconcludeerd dat de kans op het aantreffen van steentijd artefactensites, en zeker artefactensites *in situ*, als laag tot onbestaande ingeschat wordt. Enerzijds is er geen enkele aanwijzing of archeologische indicator voor aanwezigheid van een steentijdsite in de relatief wijde omgeving van het projectgebied. Anderzijds is er de grote afstand tot een natuurlijke waterbron, een levensnoodzakelijk element. Het gebied ligt ook niet in een gradiëntzone of in de nabijheid van oude, quartairgeologische fluviatiele afzettingen. Het gebied kan tot het jachtgebied van jager-verzamelaars behoord hebben, maar was volgens de auteur niet aantrekkelijk voor het bouwen van een kamp of nederzetting. Voor sporensites gerelateerd aan landbouwactiviteiten wordt de archeologische verwachting als vrij hoog ingeschat, eerder dan nederzettingssporen. Volledig uitsluiten van archeologisch potentieel is niet mogelijk op basis van de beschikbare bronnen. Derhalve wordt een vervolgonderzoek geadviseerd teneinde het projectgebied ten volle archeologisch te kunnen waarderen en evalueren. Het vervolgonderzoek bestaat uit een verplichte metaaldetectie en een proefsleuvenonderzoek.⁵

Ten westen van onderhavig onderzoeksgebied werden meerdere archeologienota's geschreven (ID: 1615, 11882/3, 13491 en 16069). Een eerste archeologienota werd geschreven in 2016 (ID: 1615) voor de heraanleg van de Omleiding (N26). Gezien het onderzoeksgebied deels als weg in gebruik is, kan het archeologisch niveau hier mogelijk, plaatselijk sterk verstoord zijn. Verder onderzoek werd op deze plaats dan ook niet als noodzakelijk geacht. Het deel van de nieuwe weg komt wel in aanmerking voor verder onderzoek aangezien hier geen grote verstoringen verwacht worden, maar gezien de oppervlakte vrij klein wordt en het gaat om een smalle strook die slechts een beperkt beeld zou bieden leek de kennisvermeerdering ontoereikend en werd er geen bijkomend onderzoek geadviseerd.⁶

In 2019 werd ter hoogte van de Tildonksesteenweg 100 een archeologienota opgemaakt (ID: 11882/3), dat in 2020 werd bijgesteld (ID: 16069). Hier werd geconcludeerd dat er op basis van het bureauonderzoek er een hoge verwachting toe te schrijven is voor sites uit de steentijd. De verwachting voor sites uit de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen (vroeg, volle en late middeleeuwen) is eerder matig tot laag. Er is een lage verwachting voor eventuele archeologische sites uit de recentere perioden met uitzondering van een weg. De geplande werken zullen eventuele

---

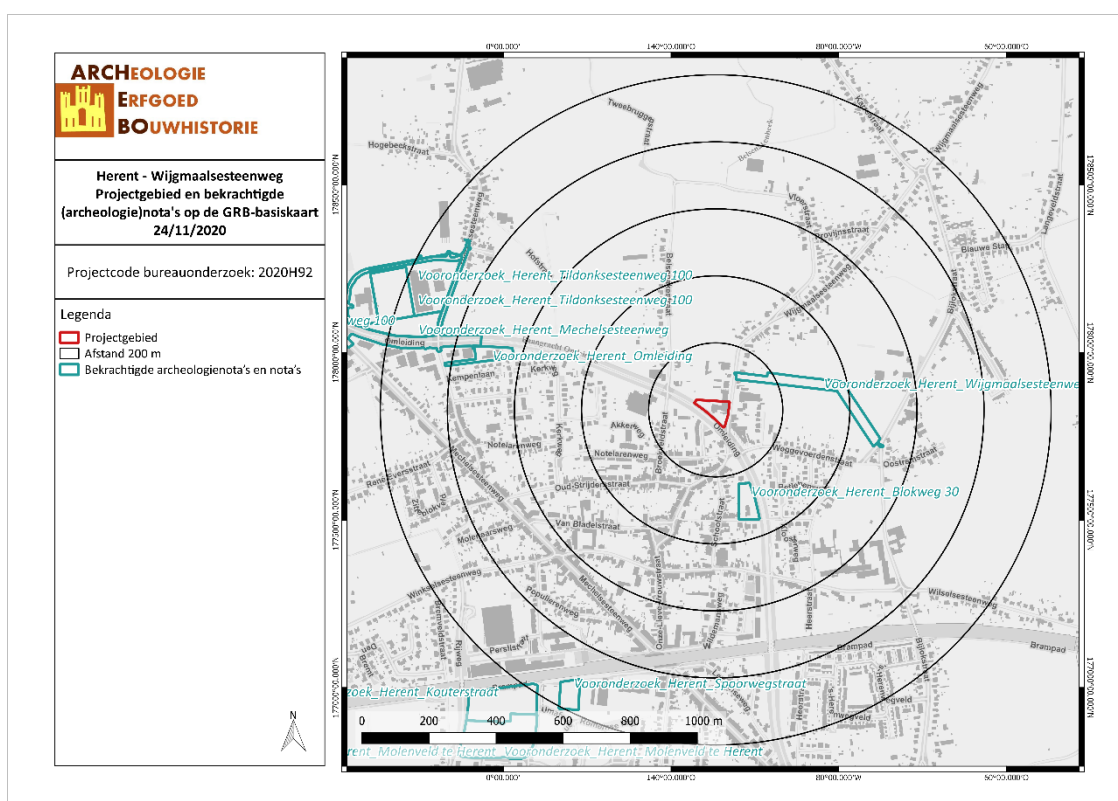
⁴ Holstein C., 2019

⁵ Van de Konijnenburg R., 2020

⁶ Claesen J., Devroe A., Van Genechten B., Verbeelen G. & Wijnen J., 2016

archeologische sites grootschaliger verstoren. Verder onderzoek is hierdoor noodzakelijk en dit in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek, eventueel gevolgd door archeologisch onderzoek naar steentijd, en een proefsleuvenonderzoek.⁷ Ten zuiden van de voorgaande archeologienota (aan de andere kant van de Omleiding, N26) werd eveneens een archeologienota opgemaakt (ID: 13491) hier werden dezelfde conclusies getrokken en hetzelfde vervolgonderzoek opgelegd.⁸

Op ca. 850 m ten zuidwesten van huidig onderzoeksgebied werd in 2017 een archeologienota opgemaakt voor een project langs de Spoorwegstraat (ID: 4585). Tijdens een proefsleuvenonderzoek werd slechts één geïsoleerd archeologisch interessant spoor aangetroffen dat bovendien geen dateerbaar materiaal bevatte. Verder kan met zekerheid gezegd worden dat de te verwachten archeologische structuur – de defensieve gracht van het Staatse kampement (1635) – niet aanwezig is op het terrein. Het terrein is bijgevolg onvoldoende archeologisch interessant voor vervolgonderzoek. Om deze reden werd het terrein vrijgegeven.⁹

HEWI/20/11/24/16 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Kaart met aanduiding van het projectgebied en bekrachtigde archeologienota's en nota's (AOE, 2020)

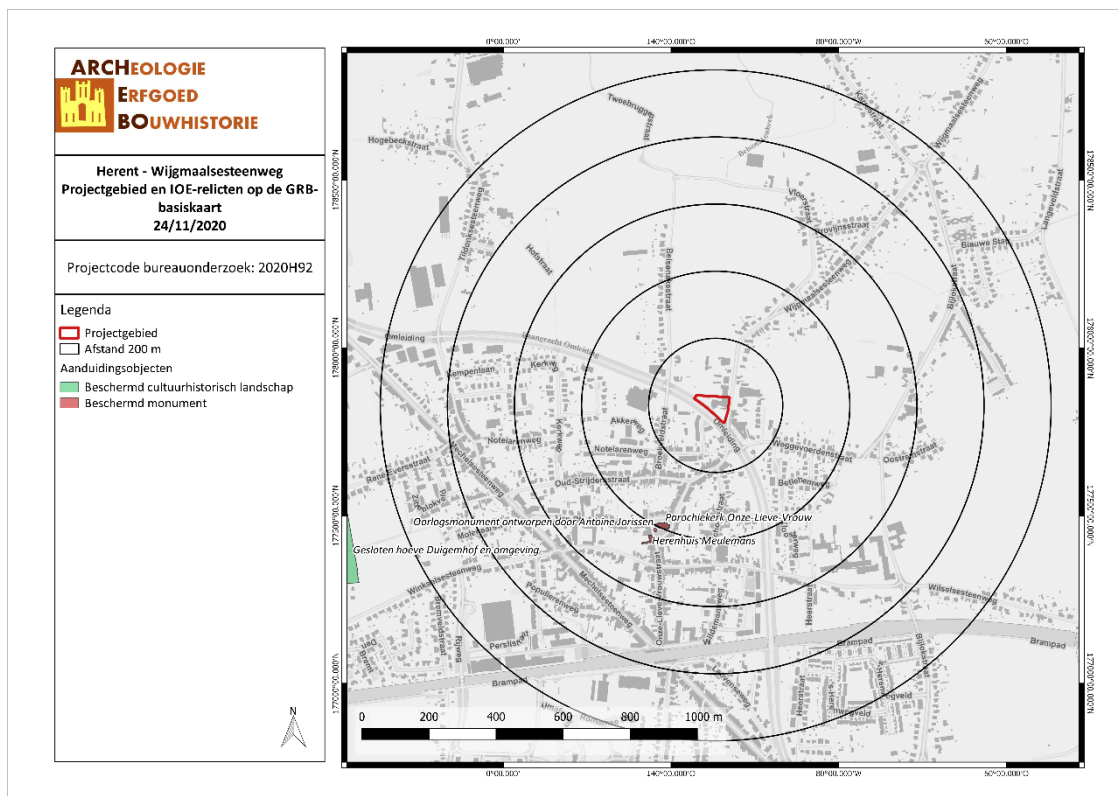
⁷ Verrijckt J., 2020

⁸ Verrijckt J., 2019b

⁹ Claesen J. et al, 2017

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.¹⁰ Binnen het projectgebied bevinden zich geen vastgestelde en/of beschermde erfgoedobjecten. Ten zuiden worden drie beschermde monumenten weergegeven, m.n.: de Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, het herenhuis Meulemans en een oorlogsmonument ontworpen door Antoine Jorissen.

Figuur 26: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relict op GRB-basiskaart (IOE, 2020)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Over het ontstaan van Herent is weinig bekend. Herent is zeker vóór de 9de eeuw ontstaan, toen de parochies ingedeeld waren. In 1173 schonk de bisschop van Kamerijk het 'altaar' (= het recht om een pastoor te benoemen) aan het Kapittel van Kamerijk. De kerk van Herent was dus oorspronkelijk een bisschopskerk.

Herent was in de 13de eeuw reeds volledig ingericht als 'gemeente', met eigen schepenen en een eigen gemeentezegel. De gemeentezegels werden gedeeltelijk teruggevonden. Een zegel met ronde vorm stelt het wapenschild met de Brabantse Leeuw voor. Een tweede zegel, met ovale vorm, stelt Onze Lieve

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

Vrouw voor. Ze heeft een kroon op het hoofd, zit op een stoel en heeft het kindje Jezus in de arm. In de rand staat de tekst “*Sigillum Dominii de Herent et Suorum Scabinorum*”.

Administratief hing Herent af van het Hertogdom Brabant. De herenfamilies die er door aankoop of ergeernis de macht verwierven, heersten er nooit lang. In 1658 schonk de Spaanse koning Filips IV de gemeente Herent als baronie aan Rene van Mol. Op hun beurt erfden de Baronnen van Spangen de gemeente Herent. In 1687 verleende Karel II hun het recht de naam “van Spangen” aan de naam van de gemeente te verbinden. Dit bleef zo tot aan de Franse Revolutie in 1789.

De inwoners leden dikwijls onder de baldadigheden van de krijgsbenden. Als de stad Leuven werd belegerd gebeurden de aanvallen meestal vanuit Herent. De militaire operaties werden vergemakkelijkt door het geschikte terrein. Het klooster van Bethlehem bood met zijn ruime zalen een uitstekende verblijfplaats voor de militaire staf van de belegeraars. De troepen verbleven tussen de Roeselberg en het dorp. Dit gebeurde voor de veldtochten van Maarten van Rossem in 1543, van Willem de Zwijger in 1572, van de Hertog van Alençon in 1582, van Richelieu en de Prins van Oranje in 1635 en van de Franse troepen in 1694. Slechts vanaf 1713 kende de omgeving door de Vrede van Utrecht een betrekkelijke rust. Tijdens de opstand van 1830-1831 was er een kleine schermutseling op de Roeselberg. Om dit te herdenken bouwde de Broederschap van O.-L.-Vrouw van Herent een kapel op de Mechelsesteenweg.¹¹

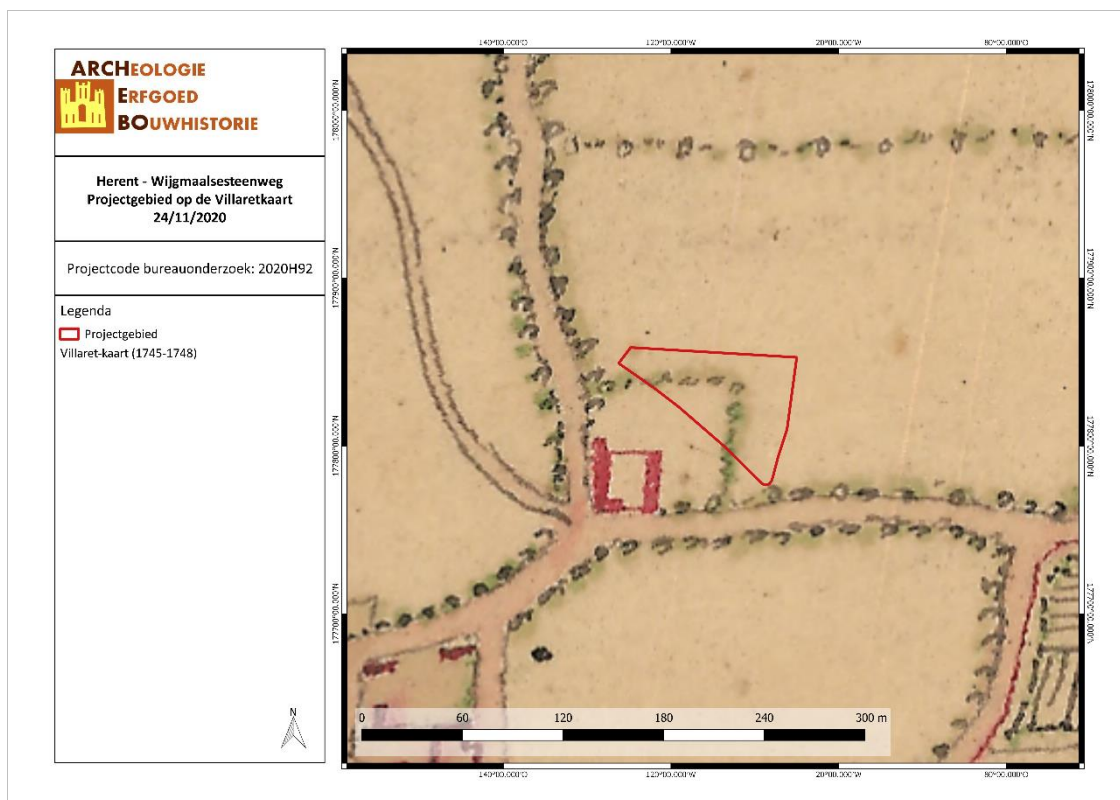
3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

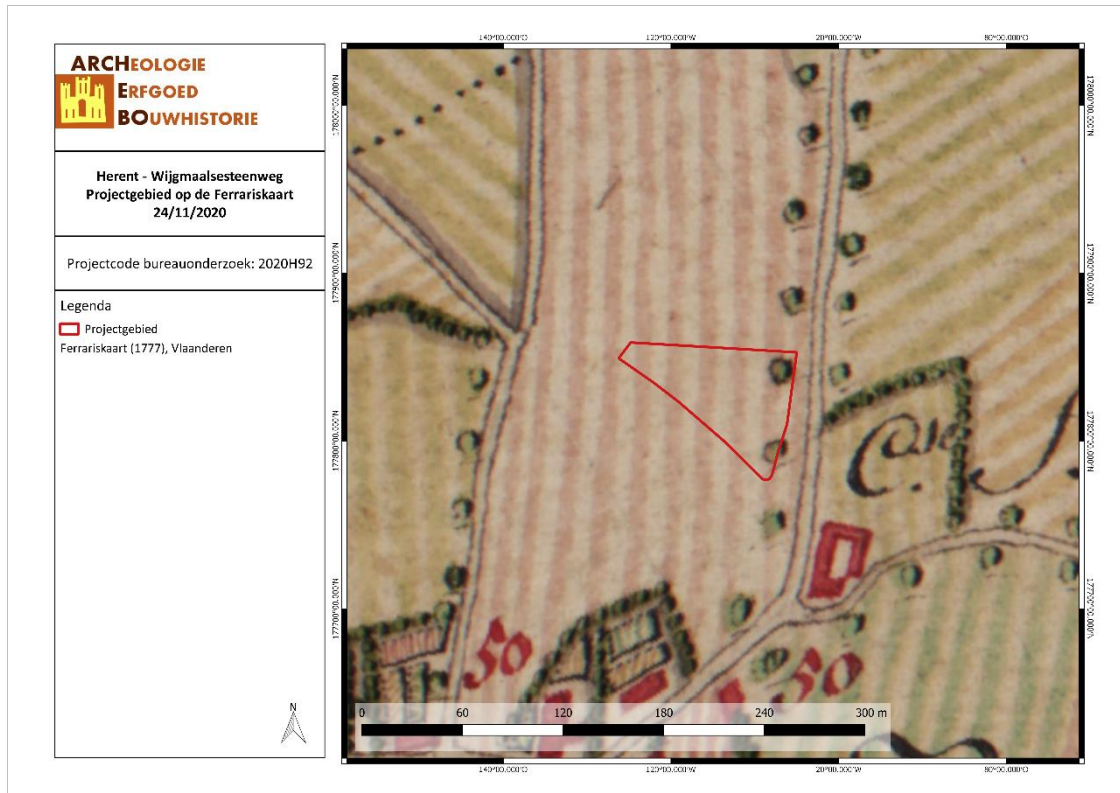
Vooreerst worden enkele pre-19de-eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. De Villaretkaart (ca. 1745-48) is vermoedelijk ter hoogte van het projectgebied verkeerdelijk georefereneerd. Het projectgebied is op deze kaart namelijk gelegen ten oosten van de huidige Wijgmaalsesteenweg. Net ten zuiden van het onderzoeksgebied is een gebouw weergegeven langsheen de huidige Weggevoerdenstraat. Op de Ferrariskaart (ca. 1777) is dit gebouw eveneens te vinden en wordt het als ‘Cse. St. Joris’ (cense/ferme sint Joris) benoemd. Het betreft een hof of vierkantshoeve dat zich aan de andere kant van de huidige Wijgmaalsesteenweg bevindt ten opzichte van het projectgebied. Als het projectgebied aan de andere kant van de weg wordt gelegd op de Villaretkaart loopt er vermoedelijk een verharde weg/pad door het gebied. Deze weg is op de Ferrariskaart niet weergegeven. Zowel op de Villaretkaart als op de Ferrariskaart is het terrein onbebouwd. Op de Ferrariskaart is het als akker of veld ingetekend, voorzien van bomen langsheen de straatkant. Deze bomenrij komt ook op de Villaretkaart voor.

¹¹ ‘Ontstaansgeschiedenis Herent’, op www.herent.be, laatst geraadpleegd op 16 augustus 2017

HEWI/20/11/24/18 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Detail uit de Villaret-kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)

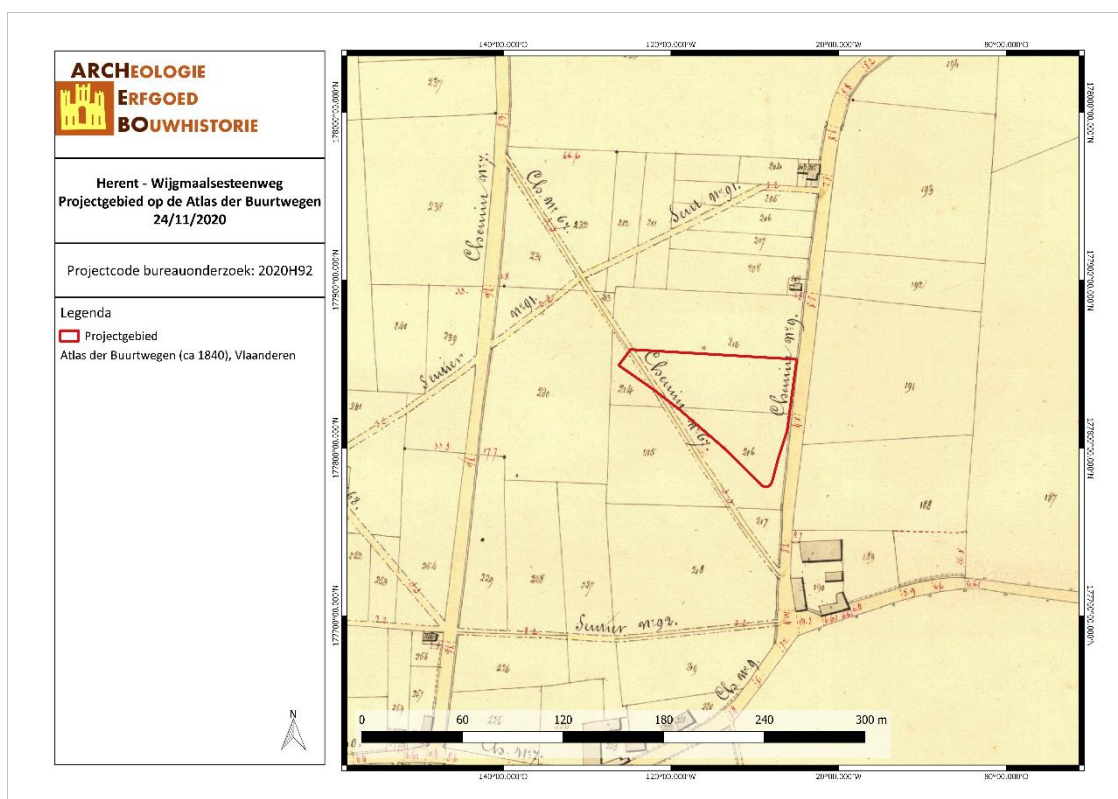

HEWI/20/11/24/19 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw bekeken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.¹² De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferriskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

Op 19de-eeuwse cartografische bronnen is het terrein eveneens onbebouwd weergegeven. Op de Atlas der Buurtwegen is de huidige Wijgmaalsesteenweg benoemt als 'Chemin n°9'. Het projectgebied is langs deze weg gelegen en beslaat delen van percelen die genummerd zijn als 210, 214 en 216. In de westelijke hoek loopt van zuidoost naar noordwest een weg die als 'Chemin n°67' staat aangegeven. Deze weg komt mogelijk overeen met de weg/het pad dat staat aangeduid op de - hierboven besproken – Villaretkaart. De Vandermaelenkaart geeft dezelfde situatie weer en is het terrein niet specifiek gekarteerd. Ook op de Popp-kaart is hetzelfde weergegeven. Op deze kaart zijn ook de percelen dezelfde als deze op de Atlas der Buurtwegen, maar staan hier genummerd als 328, 330 en 332 en de weg die door het projectgebied loopt is benoemd als de 'Broek veld weg'. De huidige Wijgmaalsesteenweg wordt op deze kaart als 'Baeve' benoemd. Tot slot geeft ook de topografische kaart uit 1873 dezelfde situatie. Ook hier is het terrein evenwel niet specifiek gekarteerd, waardoor het landgebruik onbekend is. Wel loopt er dwars over het terrein een hoogtelijn. De dikkere lijn ten zuiden hiervan geeft een hoogte '25' aan.

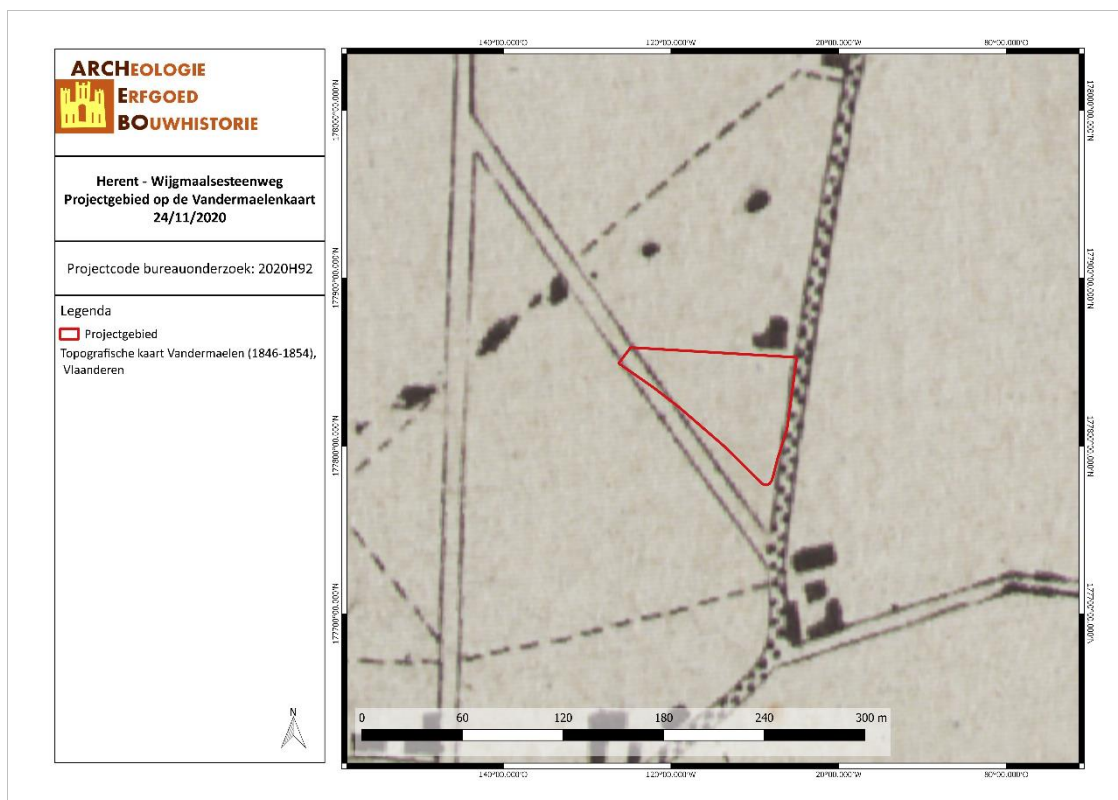

HEWI/20/11/24/20 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)

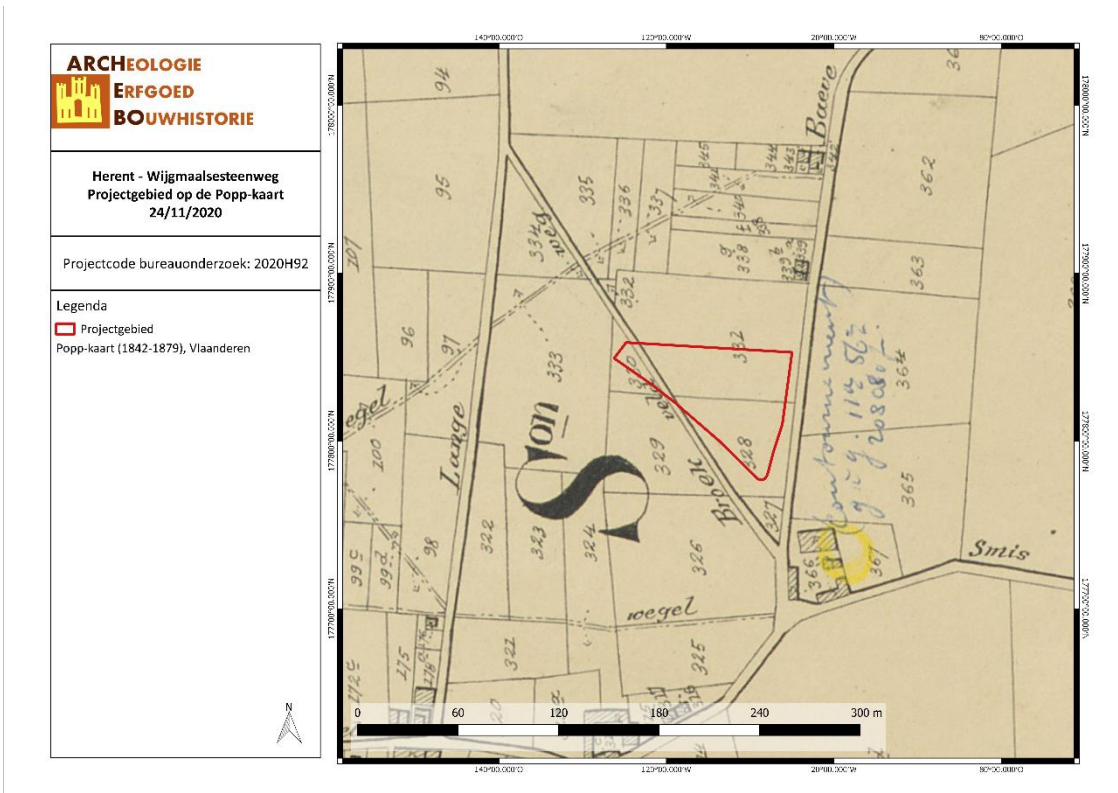
¹² Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

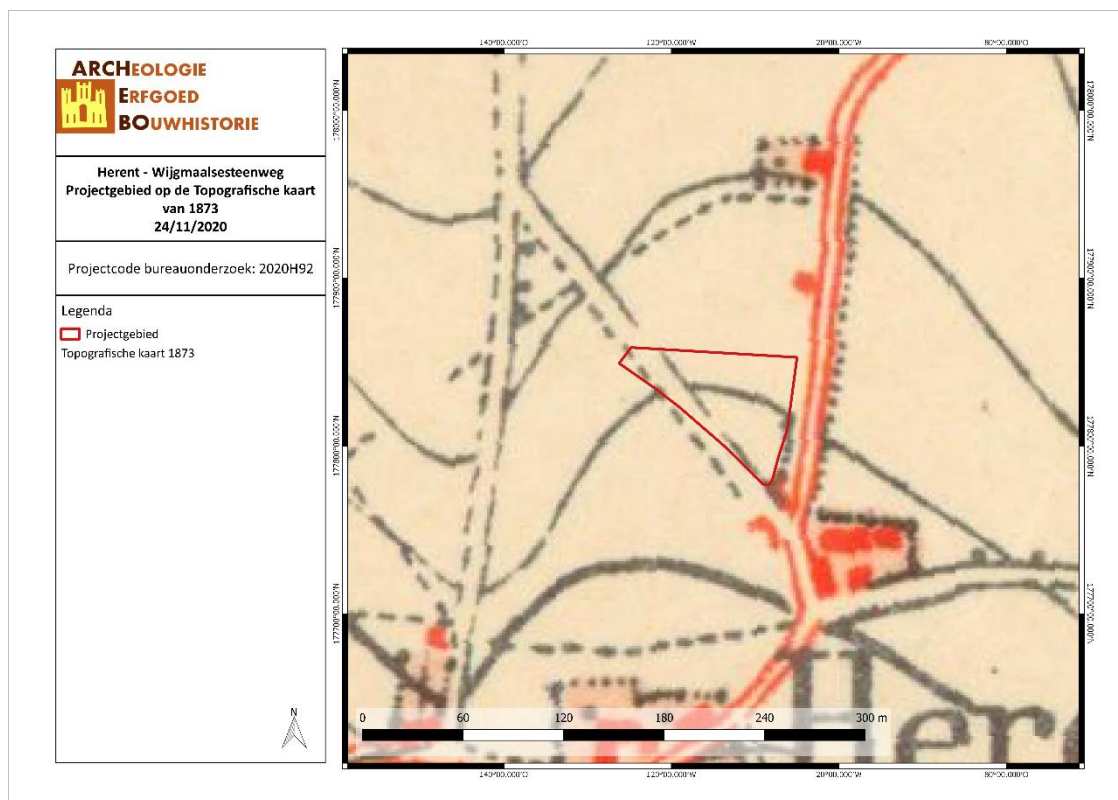
HEWI/20/11/24/21 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)

HEWI/20/11/24/22 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Popp-kaart (Cartesius, 2020)

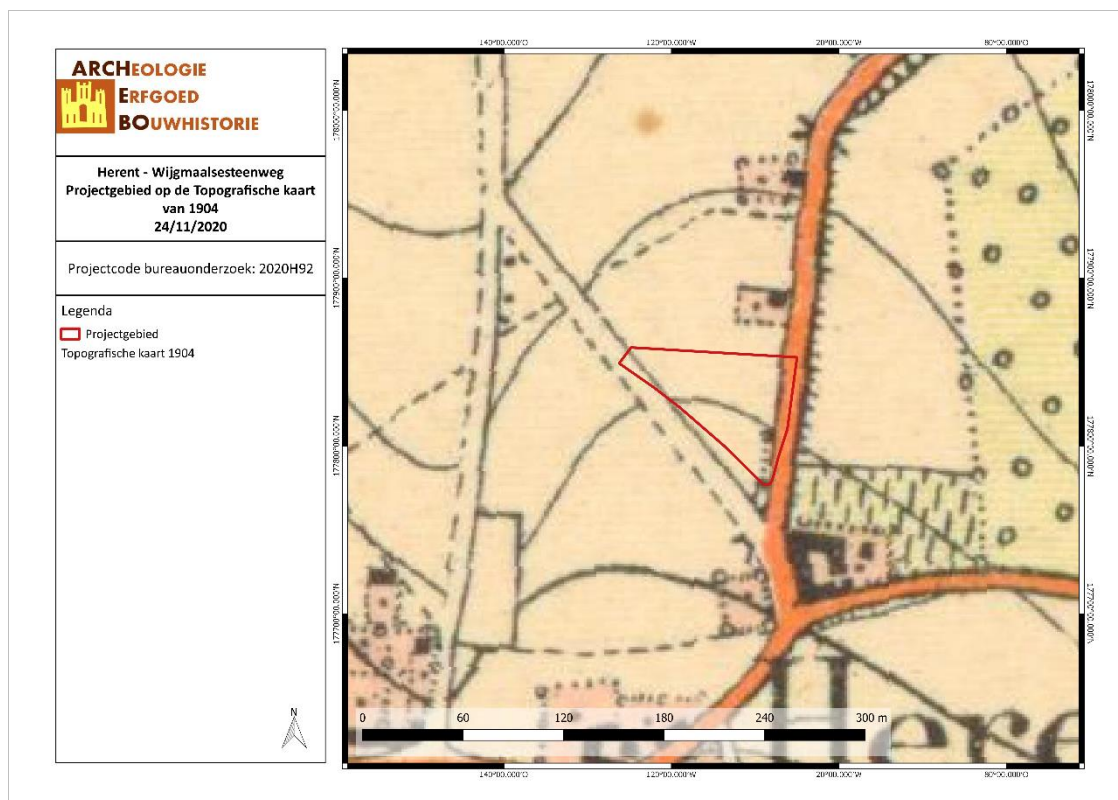
HEWI/20/11/24/23 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020)

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Op de topografische kaart van 1904 wordt dezelfde situatie weergegeven als op deze van 1873, maar wordt er een eerste, smalle bebouwing weergegeven langsheen de huidige Wijgmaalsesteenweg. Deze verdwijnt evenwel terug op de topografische kaart van 1969 en wordt vervangen door een groter gebouw met omheinde tuin net ten noorden ervan. Voor de rest van het terrein blijft de situatie ongewijzigd. Op de topografische kaart van 1969 wordt voor de eerste maal de huidige 'Omleiding' weergegeven die dus is aangelegd tussen 1939 en 1969 en zich langsheen de zuidelijke grens van het projectgebied bevindt. Binnen het projectgebied breidt de bebouwing uit die nog eens is aangepast/vergroot op de topografische kaarten van 1981/1989 tot zowat de huidige toestand. De weg die door het westelijke deel liep is vanaf de topografische kaart van 1981 niet meer weergegeven. Deze is ook niet meer te zien in de huidige toestand, maar wordt nog wel steeds deels aangegeven op de huidige GRB-basiskaart.

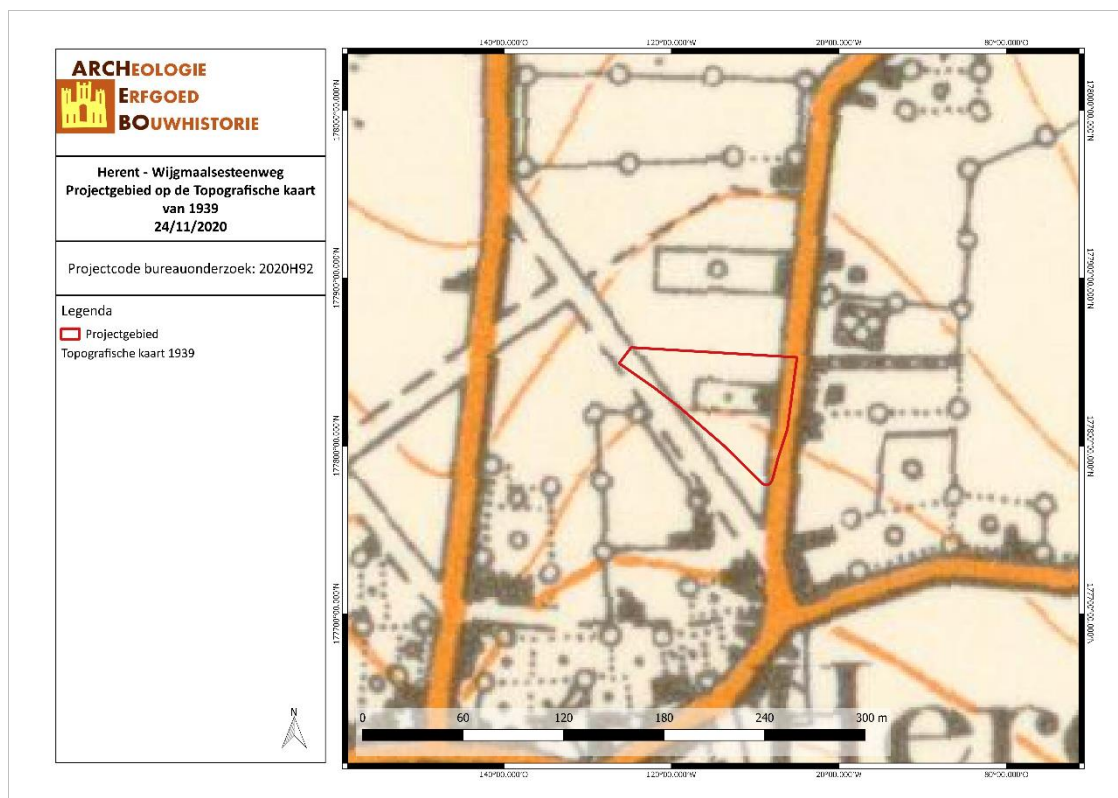
Hoewel de zwart-wit luchtfoto uit 1971 vrij onduidelijk is, lijkt deze dezelfde situatie weer te geven als op de topografische kaart van 1969. De luchtfoto uit 1979-1990 geeft ongeveer de situatie weer zoals deze staat gekarteerd op de topografische kaarten van 1981 en 1989. Op deze luchtfoto is ook duidelijk te zien dat het westelijke deel verhard is. De zone die verhard is, neemt op de luchtfoto 2000-2003 in omvang licht af. De situatie die op deze luchtfoto te zien is, blijft ongewijzigd tot op de toestand in 2020.

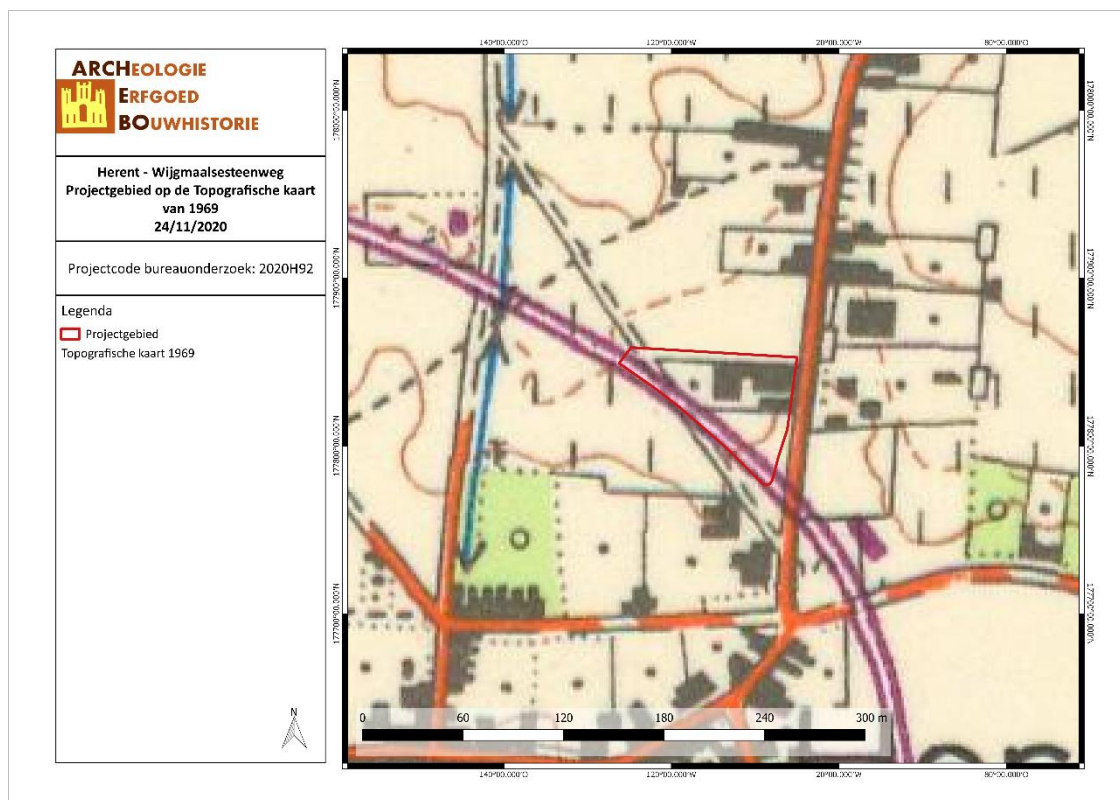
HEWI/20/11/24/24 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020)

HEWI/20/11/24/25 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020)

HEWI/20/11/24/26 - Digitale aanmaak

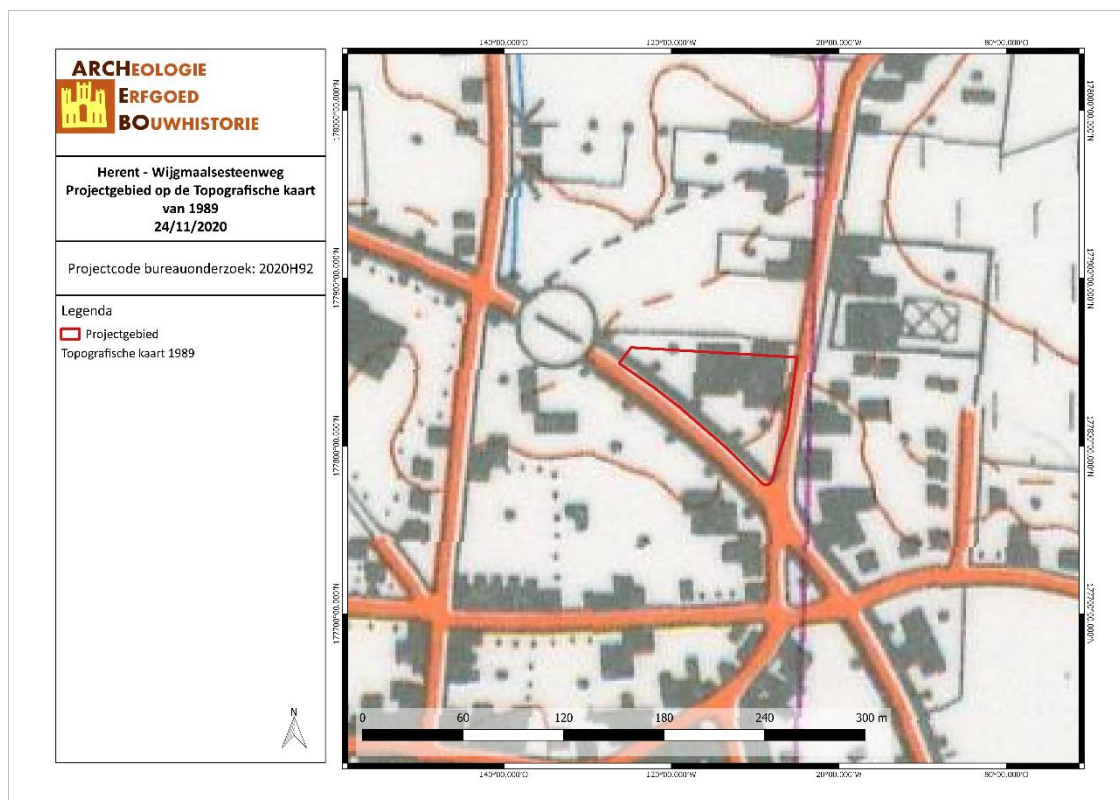
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020)

HEWI/20/11/24/27 - Digitale aanmaak

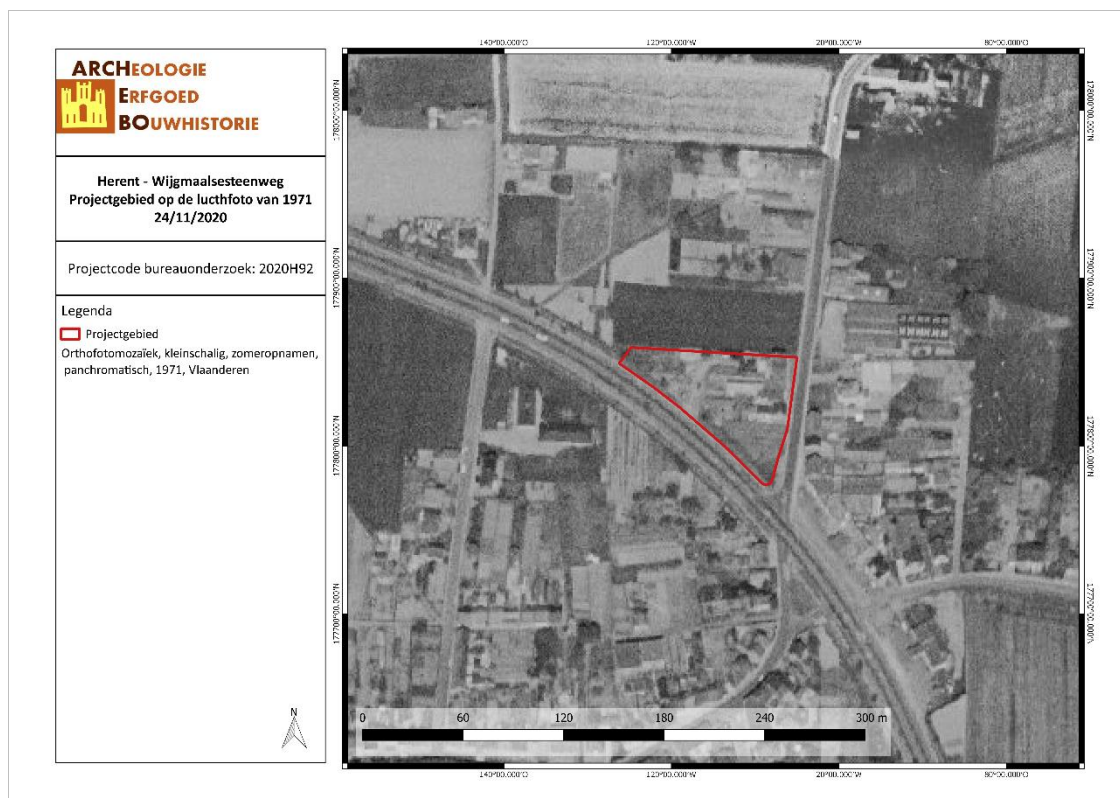
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 (Cartesius, 2020)

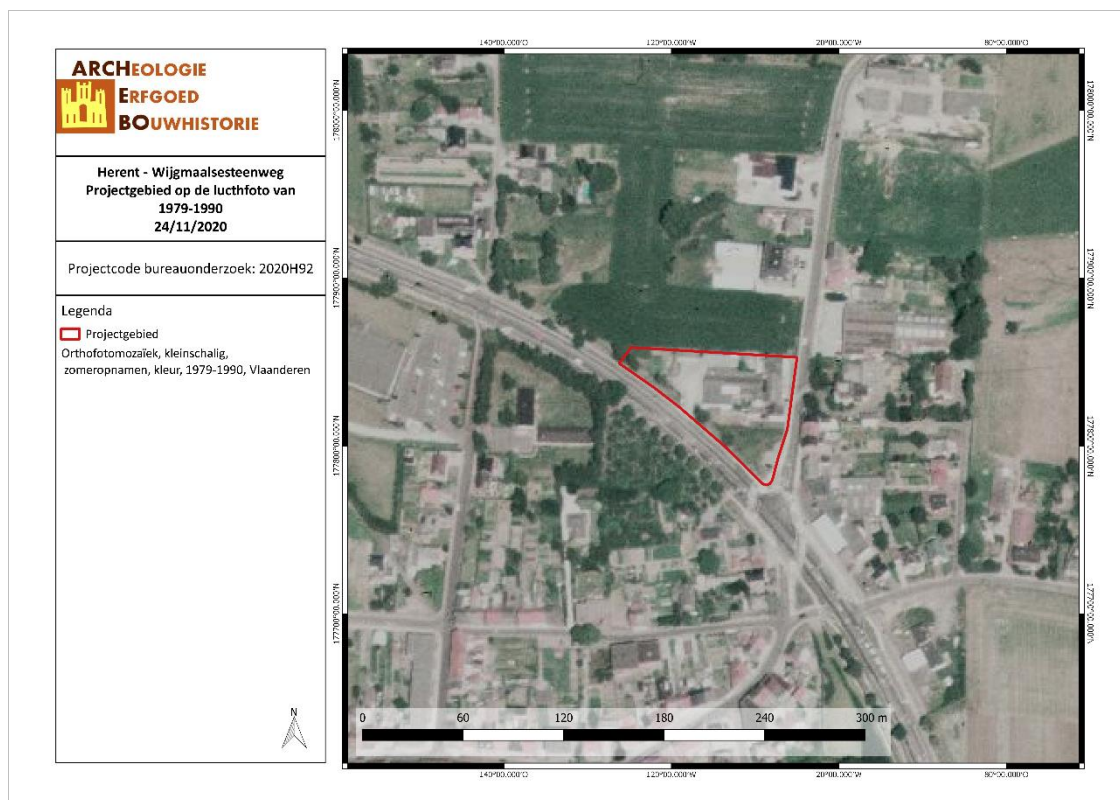
HEWI/20/11/24/28 - Digitale aanmaak

Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1989 (Cartesius, 2020)

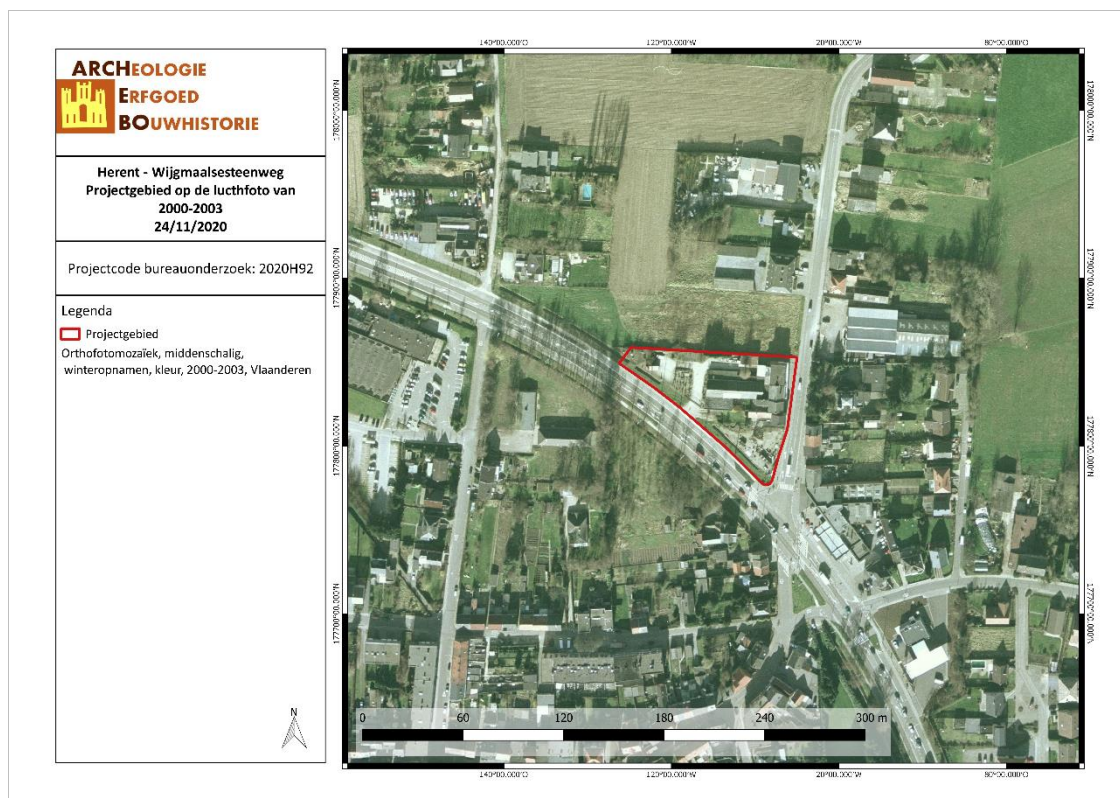

HEWI/20/11/24/29 - Digitale aanmaak

Figuur 38: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971 (Geopunt, 2020)

HEWI/20/11/24/30 - Digitale aanmaak

Figuur 39: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990 (Geopunt, 2020)

HEWI/20/11/24/31 - Digitale aanmaak

Figuur 40: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003 (Geopunt, 2020)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Op basis van bovenstaande gegevens kan er een verwachting opgesteld worden naar mogelijke archeologische waarden binnen het projectgebied.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen komt in het westelijke deel van het projectgebied het bodemtype Aca0 voor. Het oostelijke deel is aangegeven met OB ('onder bebouwing' of bebouwde zone). Het bodemtype Aca0 bestaat uit een matig droge leembodem met textuur B horizont. Deze matig droge leemgronden vertonen een gleyhorizont op matige diepte. De Aca0-gronden zijn niet geërodeerd en komen voor op de brede plateaus of zwakke hellingen. Er is een profielontwikkeling met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont. In de onmiddellijke nabijheid van het plangebied worden ook Aba0- en Ada0-bodems gekarteerd. Dit zijn droge leembodems met textuur B horizont (Aba0) en matig natte leembodems met textuur B horizont.

Dergelijke bodems zijn veelal goed bewaarde bodems voor het vinden van steentijdartefatensites. Het projectgebied ligt bovendien op een oostzuidoost-gerichte helling, op een uitloper van een zuid-gerichte helling net ten zuiden van het plangebied. Gezien deze topografische ligging is er een matig tot hoge verwachting op steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Op ca. 90 m ten noordwesten stroomt de Belsenakenbeek en op ca. 700 m ten noordoosten van het plangebied ontspringt de Wijgmaalsebeek. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf het begin van de 20ste eeuw, die stelselmatig is uitgebreid tot de huidige situatie. Bovendien is het westelijke deel van het onderzoeksgebied verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied echter spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Zeven locaties handelen over bunkers van de KW-Linie (verdediging antitankcentrum) uit de Tweede Wereldoorlog. CAI-locatie 1122 betreft het Meuterhof dat teruggaat tot een site met walgracht uit de middeleeuwen. Ook CAI-locaties 1124 en 10173 gaan terug tot de middeleeuwen. Het betreft de priorij Bethlehem uit de late middeleeuwen en de OLV-kerk met kerkhof (meerdere vlakgraven) uit de volle middeleeuwen. Op CAI-locatie 219576, naast de kerk, werden eveneens nederzettingssporen uit de volle middeleeuwen teruggevonden. Uit de Nieuwe Tijd zijn er ook een aantal locaties, o.a. CAI-locatie 10175. Het betreft hier een windmolen uit de 16de eeuw. Ten zuiden van het projectgebied duidt CAI-locatie 165234 op de locatie waar een militair kampement zich bevond van de Verenigde Provinciën bij het beleg van Leuven in 1635. Op CAI-locatie 216768 in de Bijlokstraat werd een musketkogel gevonden als losse vondst.

Bij eerder archeologisch onderzoek werd op CAI-locatie 210950 een alleenstaand gebouw uit de vroege ijzertijd teruggevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek. Ook op CAI-locatie 217991 aan de Spoorwegstraat werden bij een proefsleuvenonderzoek enkele archeologische sporen aangetroffen. Dit onderzoek leverde evenwel geen dateerbaar materiaal op.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Ook kunnen er metaalvondsten uit de Nieuwste Tijd, en meer specifiek uit de Tweede Wereldoorlog, aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied gezien de bunkers van de KW-Linie in de nabijheid.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan het kruispunt van de Wijgmaalsesteenweg en de Omleiding. Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de bouw van twee appartementsblokken realiseren die volledig onderkelderd worden. Het projectgebied is ca. 4.532 m² groot.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Zeven locaties handelen over bunkers van de KW-Linie (verdediging antitankcentrum) uit de Tweede Wereldoorlog. CAI-locatie 1122 betreft het Meuterhof dat teruggaat tot een site met walgracht uit de middeleeuwen. Ook CAI-locaties 1124 en 10173 gaan terug tot de middeleeuwen. Het betreft de priorij Bethlehem uit de late middeleeuwen en de OLV-kerk met kerkhof (meerdere vlakgraven) uit de volle middeleeuwen. Op CAI-locatie 219576, naast de kerk, werden eveneens nederzettingssporen uit de volle middeleeuwen teruggevonden. Uit de Nieuwe Tijd zijn er ook een aantal locaties, o.a. CAI-locatie 10175. Het betreft hier een windmolen uit de 16de eeuw. Ten zuiden van het projectgebied duidt CAI-locatie 165234 op de locatie waar een militair kampement zich bevond van de Verenigde Provinciën bij het beleg van Leuven in 1635. Op CAI-locatie 216768 in de Bijloekstraat werd een musketkogel gevonden als losse vondst.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er bebouwing aanwezig is geweest vanaf het begin van de 20ste eeuw, die stelselmatig is uitgebreid tot de huidige situatie. Bovendien is het westelijke deel van het onderzoeksgebied verhard.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van het historisch kaart- en bronnenmateriaal kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Er kan evenwel geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Een groot deel van het projectgebied is momenteel bebouwd en verhard. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever twee nieuwe appartementsblokken voorzien die volledig onderkelderd worden. Het projectgebied is ca. 4.532 m² groot.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen komt in het westelijke deel van het projectgebied het bodemtype Aca0 voor. Het oostelijke deel is aangegeven met OB ('onder bebouwing' of bebouwde zone). Het bodemtype Aca0 bestaat uit een matig droge leembodem met textuur B horizont. Deze matig droge leemgronden vertonen een gleyhorizont op matige diepte. De Aca0-gronden zijn niet geërodeerd en komen voor op de brede plateaus of zwakke hellingen. Er is een profielontwikkeling met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont. In de onmiddellijke nabijheid van het plangebied worden ook Aba0- en Ada0-bodems gekarteerd. Dit zijn droge leembodems met textuur B horizont (Aba0) en matig natte leembodems met textuur B horizont.

Dergelijke bodems zijn veelal goed bewaarde bodems voor het vinden van steentijdartefactensites. Het projectgebied ligt bovendien op een oostzuidoost-gerichte helling, op een uitloper van een zuid-gerichte helling net ten zuiden van het plangebied. Gezien deze topografische ligging is er een matig tot hoge verwachting op steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Op ca. 90 m ten noordwesten stroomt de Belsenakenbeek en op ca. 700 m ten noordoosten van het plangebied ontspringt de Wijgmaalsebeek. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf het begin van de 20ste eeuw, die stelselmatig is uitgebreid tot de huidige situatie. Bovendien is het westelijke deel van het onderzoeksgebied verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied echter spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Zeven locaties handelen over bunkers van de KW-Linie (verdediging antitankcentrum) uit de Tweede Wereldoorlog. CAI-locatie 1122 betreft het Meuterhof dat teruggaat tot een site met walgracht uit de middeleeuwen. Ook CAI-locaties 1124 en 10173 gaan terug tot de middeleeuwen. Het betreft de priorij Bethlehem uit de late middeleeuwen en de OLV-kerk met kerkhof (meerdere vlakgraven) uit de volle middeleeuwen. Op CAI-locatie 219576, naast de kerk, werden eveneens nederzettingssporen uit de volle middeleeuwen teruggevonden. Uit de Nieuwe Tijd zijn er ook een aantal locaties, o.a. CAI-locatie 10175. Het betreft hier een windmolen uit de 16de eeuw. Ten zuiden van het projectgebied duidt CAI-locatie 165234 op de locatie waar een militair kampement zich bevond van de Verenigde Provinciën bij het beleg van Leuven in 1635. Op CAI-locatie 216768 in de Bijlokstraat werd een musketkogel gevonden als losse vondst.

Bij eerder archeologisch onderzoek werd op CAI-locatie 210950 een alleenstaand gebouw uit de vroege ijzertijd teruggevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek. Ook op CAI-locatie 217991 aan de

Spoorwegstraat werden bij een proefsleuvenonderzoek enkele archeologische sporen aangetroffen. Dit onderzoek leverde evenwel geen dateerbaar materiaal op.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Ook kunnen er metaalvondsten uit de Nieuwste Tijd, en meer specifiek uit de Tweede Wereldoorlog, aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied gezien de bunkers van de KW-Linie in de nabijheid.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever twee nieuwe appartementsblokken voorzien die volledig onderkelderde worden. Het projectgebied is ca. 4.532 m² groot.

Gezien deze topografische ligging is er een matig tot hoge verwachting op steentijd..

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf het begin van de 20ste eeuw.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren en er bijkomende maatregelen nodig zijn. Dit wordt verder besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Claesen J., Devroe A., Van Genechten B., Verbeelen G. & Wijnen J., 2016: Archeologienota – Verslag van resultaten. Herent – Mechelsesteenweg, Omleiding (N26), Mechelen

Claesen J., Van Genechten B., Verbeelen G., Dirix E. Sys A., Audenaert E. & Bouckaert K., 2017: *Archeologienota met ingreep in de bodem. Herent – Spoorwegstraat*, Archebo-Rapport 2017F172, Kortenaeken

Gullentops F. & Vandenberghe N., 2017: Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart – kaartblad 32, Leuven, Brussel

Holstein C., 2019: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Wijgmaalsesteenweg en de Bijlokstraat te Herent (Vlaams-Brabant). Archeologienota. Verslag van Resultaten, ABO Archeologische Rapporten 1011*, Aartselaar

Van de Konijnenburg R., 2020: *Archeologienota Herent, Blokweg 30. Deel I: Verslag van resultaten van het bureauonderzoek. Projectcode: 2020I375*, Haast-rapport 2020-47, Bree

Van Ranst, E. & Sys C.: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde - Universiteit Gent, 2000.

Vandenborre J., Vander Cruyssen M. en Gierts I., 2016: *Archeologische opgraving Herent Kouterstraat*, Assenede

Verrijckt J., 2019a: *Archeologienota. Herent, Tildonksesteenweg 100. Verslag van Resultaten*, Rapport Nr. 0155, Beerse

Verrijckt J., 2019b: *Archeologienota. Herent, Omleiding. Verslag van Resultaten*, Rapport Nr. 0198, Beerse

Verrijckt J., 2020: *Archeologienota. Herent, Tildonksesteenweg 100. Verslag van Resultaten*, Rapport Nr. 0156, Beerse

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Inventaris Onroerend Erfgoed'. Geraadpleegd 25 november 2020. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Bunkers KW-linie', op: www.inventaris.onroerenderfgoed.be, laatst geraadpleegd op 16 augustus 2017

'Geopunt', z.d. <https://www.geopunt.be/>.

Ontstaansgeschiedenis Herent', op www.herent.be, laatst geraadpleegd op 16 augustus 2017

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op de luchtfoto (Geopunt, 2020)	6
Figuur 4: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020).....	8
Figuur 5: Zicht op de bebouwing aan de Wijgmaalsesteenweg (© Google Street View, aug. 2020)	8
Figuur 6: Zicht vanaf de Omleiding (© Google Street View, aug. 2020)	9
Figuur 7: Af te breken bestaande bebouwing (Everaerts Architecten bvba, 2020)	9
Figuur 8: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2020).....	10
Figuur 9: Toekomstplan (Everaerts Architecten bvba, 2020)	11
Figuur 10: Kelderniveau (Everaerts Architecten bvba, 2020).....	11
Figuur 11: Doorsnedes (Everaerts Architecten bvba, 2020).....	12
Figuur 12: Situering van het toekomstplan op de GRB-basiskaart (ARCHEBO bvba, 2020)	13
Figuur 13: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2020).....	15
Figuur 14: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)	15
Figuur 15: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in WNW-OZO richting (Geopunt, 2020)	16
Figuur 16: Projectgebied op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)	16
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020).....	17
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)	18
Figuur 19: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)	18
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)	19
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2020)	20
Figuur 22: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020).....	20
Figuur 23: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020).....	21
Figuur 24: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)	22
Figuur 25: Kaart met aanduiding van het projectgebied en bekrachtigde archeologienota's en nota's (AOE, 2020).....	24
Figuur 26: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2020)	25
Figuur 27: Detail uit de Villaret-kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)	27
Figuur 28: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)	27
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)	28
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)	29
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Popp-kaart (Cartesius, 2020)	29
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020).....	30
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020).....	31
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020).....	31
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020).....	32
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 (Cartesius, 2020).....	32
Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1989 (Cartesius, 2020).....	33
Figuur 38: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971 (Geopunt, 2020)	33
Figuur 39: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990 (Geopunt, 2020)	34
Figuur 40: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003 (Geopunt, 2020)	34

7 PLANNENLIJST

HEWI/20/11/24/1 - Digitale aanmaak.....	6
HEWI/20/11/24/2 - Digitale aanmaak.....	6
ARHO/20/10/29/3 - Digitale aanmaak	8
HEWI/20/11/24/4 - Digitale aanmaak.....	10
HEWI/20/11/24/5 - Digitale aanmaak.....	13
HEWI/20/11/24/6 - Digitale aanmaak.....	15
HEWI/20/11/24/7 - Digitale aanmaak.....	15
HEWI/20/11/24/8 - Digitale aanmaak.....	16
HEWI/20/11/24/9 - Digitale aanmaak.....	17
HEWI/20/11/24/10 - Digitale aanmaak.....	18
HEWI/20/11/24/11 - Digitale aanmaak.....	19
HEWI/20/11/24/12 - Digitale aanmaak.....	20
HEWI/20/11/24/13 - Digitale aanmaak.....	20
HEWI/20/11/24/14 - Digitale aanmaak.....	21
HEWI/20/11/24/15 - Digitale aanmaak.....	22
HEWI/20/11/24/16 - Digitale aanmaak.....	24
HEWI/20/11/24/17 - Digitale aanmaak.....	25
HEWI/20/11/24/18 - Digitale aanmaak.....	27
HEWI/20/11/24/19 - Digitale aanmaak.....	27
HEWI/20/11/24/20 - Digitale aanmaak.....	28
HEWI/20/11/24/21 - Digitale aanmaak.....	29
HEWI/20/11/24/22 - Digitale aanmaak.....	29
HEWI/20/11/24/23 - Digitale aanmaak.....	30
HEWI/20/11/24/24 - Digitale aanmaak.....	31
HEWI/20/11/24/25 - Digitale aanmaak.....	31
HEWI/20/11/24/26 - Digitale aanmaak.....	32
HEWI/20/11/24/27 - Digitale aanmaak.....	32
HEWI/20/11/24/28 - Digitale aanmaak.....	33
HEWI/20/11/24/29 - Digitale aanmaak.....	33
HEWI/20/11/24/30 - Digitale aanmaak.....	34
HEWI/20/11/24/31 - Digitale aanmaak.....	34